

JBEI

วารสาร

พุทธนวัตกรรมการศึกษา

Journal of Buddhist Educational Innovation

วารสาร

พุทธนวัตกรรมการศึกษา

Journal of Buddhist Educational Innovation

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1

(มกราคม-เมษายน 2568)

ISSN 3088-1501 (Online)

Vol. 1 No. 1 (January-April 2025)

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา
(Journal of Buddhist Educational Innovation)
ISSN 3088-1501 (Online)

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (วาระการออกราย 4 เดือน)

ฉบับที่ 1 (มกราคม ถึง เมษายน) | ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม ถึง สิงหาคม) | ฉบับที่ 3 (กันยายน ถึง ธันวาคม)

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศาสตราจารย์ ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรสารบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระศรีวัชรสารบัณฑิต, อาจารย์ ดร. คณบดีคณะครุศาสตร์
พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์
พระครูศรีสุนทรสรกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิทยาเขตสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป วิทยาเขตสุรินทร์
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง

รองบรรณาธิการ

พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, อาจารย์ ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระปรัชญา ชยวุฒโฒ, อาจารย์ ดร.
อาจารย์ ดร.สถาพร ภาคพรหม

กองบรรณาธิการ

พระครูสาธุกิจโกศล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูเขมธรรมบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาฉัตรชัย ธรรมเมธี, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ วงษ์สุวรรณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ภานุวัชร สุขแสน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชินวงศ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ ดร.ชูชัย ประดับสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รสริน เจริญไธสง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศธร ยอดดำเนิน	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ หอมจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีริชัญ ปิยนนทศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
อาจารย์ ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
อาจารย์กฤษณะ เรืองสูงเนิน	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร
อาจารย์ ดร.บุญญวัฒน์ จิตประคอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อาจารย์ ดร.พิบูลย์ ตัญญบุตร	มหาวิทยาลัยรังสิต
อาจารย์ ดร.สมคิด สุขเอิบ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ว่าที่ร้อยตรี อาจารย์ ดร.ณัฐภูมิ คล้ายสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลชาติ พันธวรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ - ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ในตะวัน กำหอม	วิทยาลัยทองสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
อาจารย์เชษฐรัฐ กองรัตน์	อาจารย์ชำนาญการ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น- ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง)
ดร.รณธิชัย สวัสดิ์	รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ - โรงเรียนดอนศาลานำวิทยา
ดร.สายฟ้า หาสีสุข	รองผู้อำนวยการชำนาญการ - โรงเรียนมหาไศยพิทยาคม

ผู้จัดการวารสาร

พระครูวิริยปัญญาภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

ผู้ช่วยผู้จัดการวารสาร

พระมหามานะ ปิยภาณี

ตรวจสอบพิสูจน์อักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

พระครูสุเมธจันทสิริ, อาจารย์ ดร.

พระมหาสมบัติ ฐานวโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์

อาจารย์มีนา ทนคง ฮามิลตัน

อาจารย์เอกรัตน์ มาพะดุง

อาจารย์ชายชาญ วงศ์ภักดี

อาจารย์ภาณุวัฒน์ อินทรสมบัติ

อาจารย์ณัฐธินี ชงโค

นางสาวลัดดาวัลย์ คงดวงดี

ออกแบบปก

พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, อาจารย์ ดร.

จัดรูปเล่ม

พระมหามานะ ปิยภาณี

นายเจนณรงค์ ทะนะอัน

นายธเนศ ทองอัม

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

305 หมู่ที่ 8 บ้านโคกกระเพา ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

E-mail : jbei@mcu.ac.th

เว็บไซต์ : <https://surinmcu.ac.th/>

เว็บไซต์วารสาร : <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/jbei>

หมายเหตุ: ข้อเขียนหรือบทความใด ๆ ที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันโดยประการทั้งปวง

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา (Journal of Buddhist Educational Innovation) วารสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีขอบเขตการตีพิมพ์ของวารสาร ได้แก่ หลักสูตรและการสอน, การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, เทคโนโลยีทางการศึกษา, จิตวิทยาและการแนะแนวทางการศึกษา, การวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษา, การศึกษากับศาสนาและจริยธรรม, การศึกษานอกระบบและการศึกษาตลอดชีวิต, การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา, การศึกษาพิเศษและการเรียนรวม, สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวัฒนธรรมกับการศึกษา, เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อมกับการศึกษา, การพัฒนาครู บุคลากร และภาวะผู้นำการเรียนรู้

โดยในปีปฐมฤกษ์ ฉบับปฐมฤกษ์ แห่งการจัดทำวารสารใหม่ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - เมษายน พ.ศ. 2568 มีบทความ จำนวน 5 บทความ แบ่งออกเป็นบทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) รูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 บทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) จริยธรรมของผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง กีบาค 3) วัดพัฒนากับมิติใหม่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา: การมีส่วนร่วมของพระเกจิอาจารย์ในการเสริมสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณและเศรษฐกิจชุมชน กรณีวัดป่าอาเจียง ตำบลกระโพ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุรินทร์ โดยทุกบทความล้วนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อวงการวิชาการด้านการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา จะเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่มีคุณค่า อันสามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตสุรินทร์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
❖ การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	1 - 15
▪ สายฟ้า หาสีสุข	
❖ รูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2	17 - 30
▪ เกษร คำวิไล	
บทความวิชาการ	
❖ จริยธรรมของผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21	31 - 42
▪ พระมหาไยธิน มหาวิโร (มาศสุข), พระมหาประทีน เขมจารี (ทองน้ำแก้ว) และ แสงสุรีย์ ทองขาว	
❖ คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง กีบาค	43 - 54
▪ พงศภักดิ์ เพยพร และ สถาพร ปุ่มเป้า	
❖ วัดพัฒนากับมิติใหม่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา: การมีส่วนร่วมของพระเกจิอาจารย์ในการเสริมสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณและเศรษฐกิจชุมชนกรณีวัดป่าอ้าเจียง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์	55 - 70
▪ ยโสธรรา ศิริภาประภากร , จ่านงค์ จันทร์เขียว และ สุริยา คลังฤทธิ์	

การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
THE DEVELOPMENT OF UNDERSTANDABLE, ACCESSIBLE AND DEVELOPED
PROCESS IN BASIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS

สายฟ้า หาสีสุข^{1,*}Saifa Haseesuk^{1,*}

(Received: February 5, 2025; Revised: March 22, 2025; Accepted: March 25, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาโดยใช้ประชากรทั้งหมด 25 คน เลือกแบบเจาะจง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เลือกแบบเจาะจง 2) สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เลือกแบบเจาะจง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมเป็นผู้บริหาร 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 แบบสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามความเหมาะสม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 ด้านเข้าถึง

2) กระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ส่วนที่ 2 กระบวนการ ส่วนที่ 3 ผลผลิต และส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นนวัตกรรมสำหรับกรนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมหาชัยพิทยาคม

คำสำคัญ: การพัฒนา, กระบวนการนิเทศ, เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

Abstract

This article aimed to study 1) study the current conditions, desired conditions and needs of supervision that is understandable, accessible and developed in basic educational institutions. there were 25 teachers, by stratified random sampling. and

¹ รองผู้อำนวยการโรงเรียนมหาชัยพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ

¹ Deputy Director of Mahachaiyapittayakhom School, Secondary Educational Service Area Office Kalasin

* Corresponding author. E-mail: sky.saifa20@gmail.com

interview 3 experts, with purposive sampling. 2) set and check suitability a process, the informant group in focus group discussion of 9 experts, and the group of informants in the suitability assessment 30 school administrators, by purposive sampling. tools used in data collection including, the current condition questionnaire has a reliability value of 0.90. the desired condition questionnaire has a reliability value of 0.92., interview form, focus group discussion issue and suitability questionnaire. and satisfaction questionnaire. Statistics used in data analysis are percentage. average and standard deviation and priority needs index.

The research results were found as follows;

1) Current condition was at medium level, desirable condition at the highest level, and the number one need accessible.

2) a process of supervision that was understandable, accessible and developed in basic educational institutions, consistd of 4 parts: part 1 input, part 2 process, part 3 output, and part 4 feedback. assessment results on appropriate at the highest level. It was an innovation for educational supervision to develop the quality of education at mahachaipittayakhom school.

Keywords: Development, Process of Supervision, Understandable Accessible and Developed

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดค่านิยมการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึงการศึกษาระดับก่อนอุดมศึกษา และกำหนดในมาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3Rs8Cs ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และ ทักษะความเข้าใจ

ต่างวัฒนธรรมต่างกระบวน ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ และควมมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ (Mette, 2020) ทั้งนี้เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2562) ที่มีข้อเสนอแนะในการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญของชาติ คือ 1) บุกเบิกนวัตกรรมของการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนหรือการจัดการระดับพื้นที่ โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการยกระดับคุณภาพของการศึกษา 2) นำเสนอแนวทางการปรับหลักสูตรการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ 3) จัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติเพื่อเป็นเสมือนศูนย์ความเป็นเลิศในการวิจัย พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียน การสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) สร้างดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล นำความรู้ และวิธีการเรียนรู้ไปสู่โรงเรียน นักเรียน และครูทั่วประเทศ โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของชาติในอนาคต

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาด้วยการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมีการบูรณาการแนวคิดต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ โดยศาสตร์พระราชาก็ได้ว่าเป็นองค์ความรู้ของพระราชชาติได้ทรงพระราชทานพระราชดำริ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน หลักปรัชญาและหลักทฤษฎี ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ใช้ในการทรงงาน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของพสกนิกรชาวไทย ตลอดระยะเวลา 70 ปี ที่ทรงครองราชย์ซึ่งประกอบไปด้วย หลักการองค์ความรู้ 6 มิติ ซึ่งประกอบไปด้วย น้ำ ดิน เกษตร สิ่งแวดล้อม ป่า และพลังงานทดแทน โดยการเชื่อมโยงมิติต่างๆไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาโดยปรับนำหลักของแต่ละเรื่องให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หลักในการทรงงาน 23 ข้อ และยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" ที่เราควรน้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและแก้ไขปัญหในเรื่องต่าง ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2557)

การนิเทศภายในสถานศึกษาแบบ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นการเอาหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 น้อมนำสู่การปฏิบัติในการจัดการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากร

ทางการศึกษาได้ยึดถือและใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จเพื่อมุ่งให้ครูได้รับสาระข้อมูลที่มีความหมายลึกซึ้ง ครอบคลุมมากขึ้น ว่าเกิดอะไรบ้างในการเรียนการสอน (สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560; มูลนิธิมันพัฒนา, 2561) อันประกอบไปด้วย การเข้าใจ คือ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาค้นคว้าทุกมิติของโรงเรียนและชุมชน ค้นหารากฐานของปัญหา รวบรวมองค์ความรู้ การเข้าถึง คือ การสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจ ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด การพัฒนา คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ โรงเรียนและชุมชนการนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์และการขยายเครือข่าย หรือ การก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (สิงห์ สิงห์ขจร, 2558; สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์, 2560; สมบัติ นพริก, 2561)

โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม เป็นโรงเรียนขนาดกลางเปิดทำการสอน 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความมุ่งมั่นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ภายใต้วิสัยทัศน์ “ภายในปีการศึกษา 2567 โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสุข ตามหลักพหุปัญญา เห็นคุณค่าความเป็นไทย” จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนำบริบทชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนโดยส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว ขาดกำลังทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วจึงไม่ศึกษาต่อและไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้พอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทะเลาะวิวาท โรงเรียนมหาไชยพิทยาคมตระหนักและเห็นความสำคัญในสภาพปัญหาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข (โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม, 2566)

จากปัญหาของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมหาไชยพิทยาคม ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และเพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา จึงได้น้อมนำเอาหลักการทรงงานดังกล่าวมาบูรณาการใช้ในการนิเทศทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสังคมไทย อีกทั้งให้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมกันและกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศหรือระหว่างเพื่อนครู เพื่อที่จะพัฒนาหรือ ปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา โดย วัชรรา เล่าเรียนดี (2556) ให้ความหมายของการนิเทศว่า หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมกันและกันระหว่างผู้นิเทศ และ ผู้รับการนิเทศหรือระหว่างเพื่อนครู เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและการ จัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน โดยมีความสำคัญคือ เป็นกระบวนการที่ ส่งเสริมสนับสนุน และปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้น (Glickman and others, 2013) ซึ่งมีองค์ประกอบของการนิเทศการศึกษาประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ การติดตามผลการนิเทศ และการพัฒนาการนิเทศ สอดคล้องกับ Blanchard and Thacker (2004) ได้เสนอองค์ประกอบของกระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ ทำความเข้าใจสภาพการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนางาน และระดับความสามารถของผู้รับการนิเทศ 2) กำหนดตารางการปฏิบัติงาน 3) การดำเนินการนิเทศ ด้วยการให้คำแนะนำการสังเกตการทำงาน การให้ข้อมูลป้อนกลับใน ลักษณะของการสอนไปพร้อมกับการทำงาน และ 4) สรุปผลการดำเนินการนิเทศในข้อ 3 ข้าง จนวนกว่าจะ บรรลุสภาพที่พึงประสงค์จากแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบ

การบริหารเชิงระบบ หมายถึง ชุดขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันทางใดทางหนึ่ง ของระบบใน กรอบความคิดของตัวป้อน กระบวนการ กลไกควบคุมผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ โดย ทิศนา ขัมมณี (2557) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการเชิงระบบ หมายถึง การจัดองค์ประกอบของระบบในกรอบ ความคิดของตัวป้อน กระบวนการ กลไกควบคุมผลผลิต และข้อมูล ป้อนกลับและนำเสนอผังของระบบใน รูปแบบของระบบที่สมบูรณ์ มีความสำคัญ นอกจากนี้ Lyasnikov, Dudin, Sekerin, Veselovsky and Aleksakhina (2014) ได้เสนอไว้ว่า การพัฒนาของระบบนวัตกรรมแห่งชาติท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง สังคมและโครงสร้างพื้นฐาน องค์ประกอบที่สำคัญของระบบนวัตกรรมแห่งชาติคือ ฟังก์ชันระบบ บทบาท ของระบบนวัตกรรมในการสร้างรูปแบบสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ สอดคล้องกับ Siripong (2005) ได้เสนอองค์ประกอบ ของการบริหารจัดการเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลนำเข้า (Input) เป็นการตั้งปัญหาและวิเคราะห์ ปัญหา การตั้งวัตถุประสงค์ หรือเป็นการป้อนวัตถุดิบตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหา 2) กระบวนการ (Process) เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ป้อนเข้ามาเพื่อดำเนินการตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3) ผลลัพธ์ (Output) เป็นผลผลิตที่ได้ออกมาภายหลังจากการดำเนินงาน อยู่ในขั้นของ กระบวนการสิ้นสุดลง รวมถึงการประเมินด้วยนอกจากนี้ยังมีข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นการนำผลลัพธ์ที่ประเมิน นั้นมาพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องหรือไม่ เพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนต่าง ๆ นั้นให้ สามารถใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือข้อมูลเกี่ยวกับผล ที่เกิดจากกิจกรรมขององค์การซึ่งสามารถนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นตอนต่าง ๆ

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

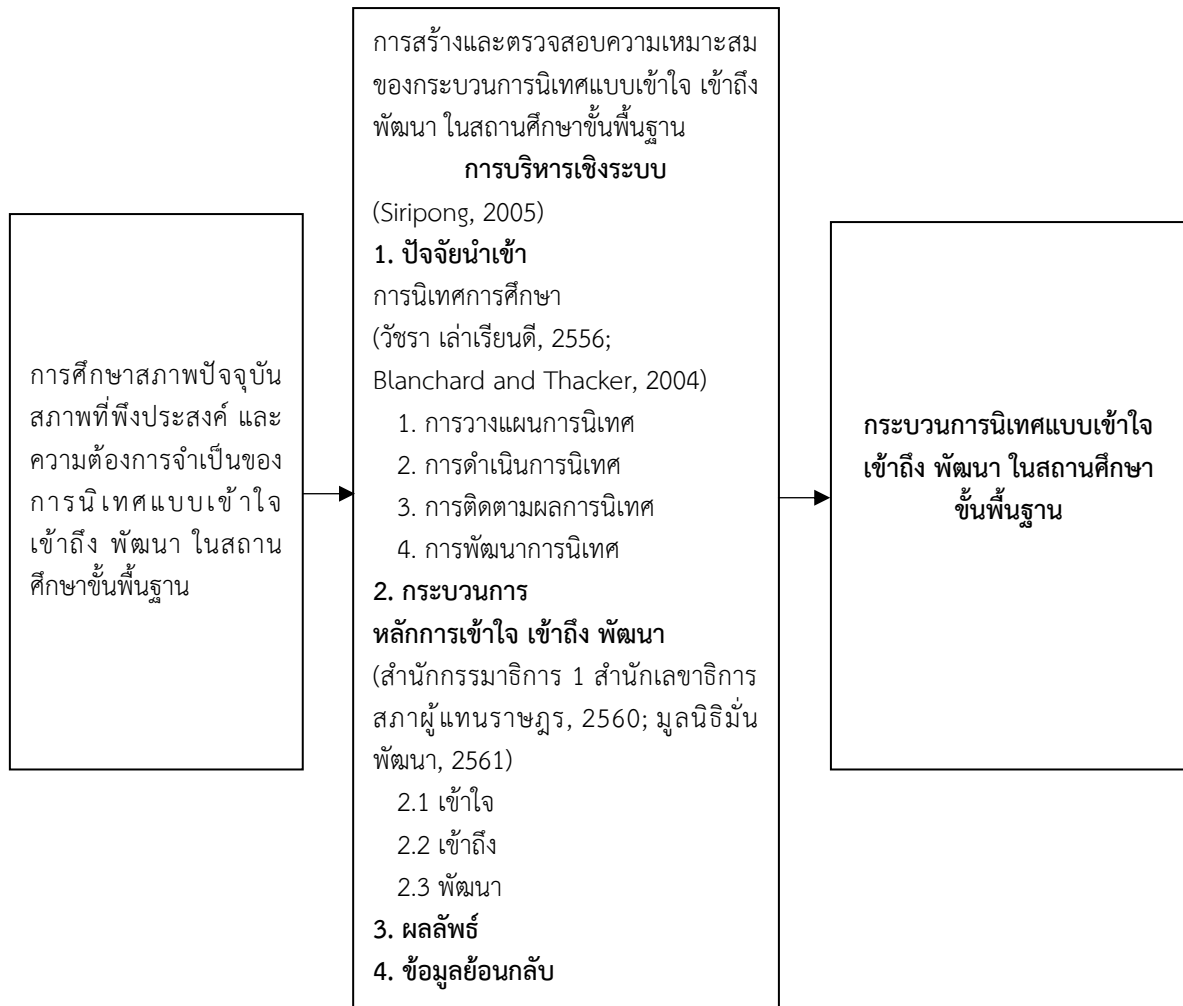
หลักการ "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" เป็นแนวคิดสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในการทำงานด้านพัฒนาชนบทและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยมีความหมายดังนี้ 1) เข้าใจ หมายถึง การศึกษาข้อมูลให้ลึกซึ้ง รอบด้าน และเข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริงของพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย 2) เข้าถึง หมายถึง การเข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยไม่ใช่เพียงแค่เข้าไปดูหรือสั่งการ และ 3) พัฒนา หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการเข้าใจและเข้าถึงมาปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2561) โดยในด้านการศึกษามีการน้อมนำเอาหลักการทรงงาน “ศาสตร์พระราชา” มาบูรณาการในการนิเทศการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) คได้นำเสนอการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ไว้ว่า เป็นแนวทางการนิเทศการศึกษาที่ได้รับแรงบันดาลใจจากหลักการพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 โดยนำมาใช้เพื่อให้การนิเทศเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อผู้สอนและผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) เข้าใจ คือการที่ผู้นิเทศต้องเข้าใจบริบทของโรงเรียน ครู ผู้เรียน และชุมชนอย่างลึกซึ้ง ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของครูแต่ละคน รับฟังความคิดเห็นของครูด้วยความเคารพไม่ตัดสินหรือใช้อคติ 2) เข้าถึง คือการที่ผู้นิเทศต้องสร้างความไว้วางใจ เข้าถึงครูด้วยความจริงใจ นิเทศแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่การควบคุมหรือสั่งการ สื่อสารด้วยท่าที่เป็นมิตร เข้าหาง่าย และพร้อมช่วยเหลือ สร้างความร่วมมือมากกว่าการตรวจสอบ และ 3) พัฒนา คือการใช้ข้อมูลที่ได้จากการเข้าใจและเข้าถึงเพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนา พัฒนาทักษะ ความรู้ และเจตคติของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองและนวัตกรรมในห้องเรียน การนิเทศจึงเป็นกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุน ไม่ใช่การตัดสิน โดย ธัญญรัตน์ กุลทนนท์ (2562) ได้นำเสนอความสำคัญของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยสรุปไว้ว่า การนิเทศแบบ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพราะมุ่งเน้น “การพัฒนาจากความเข้าใจและความร่วมมือ” มากกว่าการควบคุมหรือสั่งการ เป็นการพัฒนา “คน” ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของครูและบริบทของแต่ละโรงเรียนอย่างแท้จริง

จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนงานวิจัยสรุปได้ว่า ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ การติดตามผลการนิเทศ และการพัฒนาการนิเทศ เป็นหลักการในการดำเนินการนิเทศ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงระบบเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของนวัตกรรมที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4) ข้อมูลป้อนกลับ และหลักการแนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นตัวแปรต้นในการดำเนินการวิจัยซึ่งจะใช้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการในนวัตกรรมการนิเทศการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดที่ได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย การนิเทศการศึกษา การบริหารเชิงระบบ และหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) รูปแบบการออกแบบเชิงอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือ ครู 25 คน (โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม, 2567) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ในปีการศึกษา 2567 และการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ที่เป็นนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้อำนวยการ ที่มีผลงานตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาหรือการนิเทศการศึกษา และผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการนิเทศการนิเทศการศึกษาโดยบูรณาการใช้ศาสตร์พระราชาแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และมีผลงานเชิงประจักษ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมี มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.52-0.81 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.57-0.88 นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) และ 2) แบบสัมภาษณ์ มีความตรงเชิงโครงสร้างตามองค์ประกอบของกระบวนการ (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2567 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปประเด็นและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกร่างด้วยตนเองจากข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบยืนยันกระบวนการการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารการศึกษา กลุ่มที่ 3 ผู้อำนวยการ ที่มีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการและครู ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาและการนิเทศการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท 1) ประเด็นการสนทนากลุ่ม มีองค์ประกอบตามโครงสร้างของกระบวนการนิเทศ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 และ 2) แบบสอบถามความเหมาะสม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างขึ้นตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีความตรงเชิงโครงสร้าง (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น โดยรวมรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI (I-D) D	ลำดับ
	μ	σ	ระดับการ ดำเนินงาน	μ	σ	ระดับการ ดำเนินงาน		
1. ด้านเข้าใจ	3.36	0.51	ปานกลาง	4.58	0.51	มากที่สุด	0.363	2
2. ด้านเข้าถึง	3.33	0.55	ปานกลาง	4.62	0.50	มากที่สุด	0.387	1
3. ด้านพัฒนา	3.44	0.52	ปานกลาง	4.55	0.53	มากที่สุด	0.323	3
โดยรวม	3.38	0.53	ปานกลาง	4.58	0.51	มากที่สุด	0.357	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.38$, $\sigma = 0.53$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.51$) ลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านเข้าถึง ($PNI_{modified} = 0.387$) ลำดับที่ 2 ด้านเข้าใจ ($PNI_{modified} = 0.363$) และลำดับที่ 3 ด้านพัฒนา ($PNI_{modified} = 0.323$) ตามลำดับ และผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ดังนี้ เข้าใจ เป็นขั้นตอนของการวางแผนเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา และกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ เข้าถึง เป็นการออกแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษารวมไปถึงการเตรียมการสร้างความรู้ความเข้าใจครู และดำเนินการนิเทศตามแผนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และพัฒนา เป็นขั้นตอนของการสรุปและสะท้อนผลการดำเนินการนิเทศเพื่อให้ได้ข้อสังเกตมาใช้สำหรับยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มผ่านการตรวจสอบยืนยัน และนำไปประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศ โดยรวมรายด้าน

รายการ	ความเหมาะสม			ผลการประเมิน
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ปักจายนำเข้า	4.65	0.50	มากที่สุด	เหมาะสม
2. กระบวนการ	4.70	0.40	มากที่สุด	เหมาะสม
3. ผลผลิต	4.60	0.50	มากที่สุด	เหมาะสม
4. ข้อมูลย้อนกลับ	4.55	0.40	มากที่สุด	เหมาะสม
โดยรวม	4.63	0.45	มากที่สุด	เหมาะสม

จากตารางที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปักจายนำเข้า ส่วนที่ 2 กระบวนการ ส่วนที่ 3 ผลผลิต และส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.45) พิจารณารายพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกส่วน ถือว่ามีความเหมาะสม เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ส่วนที่ 2 กระบวนการ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.50) ส่วนที่ 1 ปักจายนำเข้า ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.50) ส่วนที่ 3 ผลผลิต ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50) และส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 การเข้าถึง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสังเคราะห์เอกสารเพื่อให้ได้องค์ประกอบของกระบวนการนิเทศ และแนวคิดเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เพื่อนำมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับสร้างตัวบ่งชี้แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นครูในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นใต้ นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ผลการดำเนินการของการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึงพัฒนา ทำให้ทราบว่า ผลการดำเนินการในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยขาดหลักการ แนวคิด และนวัตกรรมในการขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ จึงส่งผลให้มีการดำเนินการที่ต้องได้รับการพัฒนา และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูต้องการให้มีการนิเทศตามหลักวิชาการโดยบูรณาการศาสตร์พระราชาแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษาในโรงเรียน และเมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านการเข้าถึงมีความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดงให้เห็นว่า กระบวนการด้านการเข้าถึงเป็นสิ่งที่ผู้นิเทศต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาอย่างตรงจุดและเกิดคุณภาพตามที่คาดหวัง โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้เสนอว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่

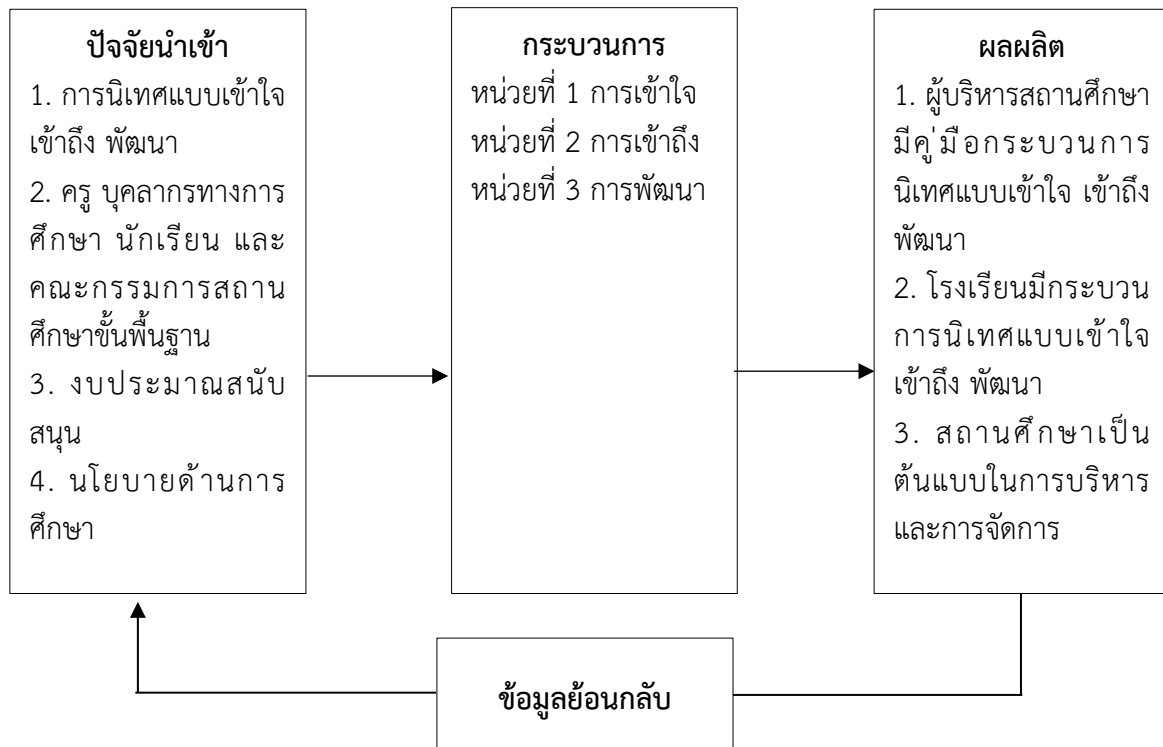
เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทณี แดนเสนา (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน เอกชน ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพความต้องการการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชนโดยรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ สายฟ้า หาสีสุข (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเข้าใจเข้าถึงพัฒนาของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับ ด้านเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามลำดับ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ส่วนที่ 2 กระบวนการ ส่วนที่ 3 ผลผลิต และส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำมากร่างกระบวนการนิเทศ แล้วนำเข้าสู่การตรวจสอบยืนยันด้วยการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการนิเทศการศึกษาเพื่อวิพากษ์และหาฉันทานุมัติเกี่ยวกับร่างกระบวนการนิเทศ เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขแล้วได้นำส่งให้ผู้บริหารและครู 30 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 15 คน ครู 15 คน ตรวจสอบความเหมาะสมพบว่ามีเหมาะสมทุกส่วนซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาด้วยการใช้กระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาได้โดยบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทเพื่อให้เกิดคุณภาพตามวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืนต่อไป โดย Lyasnikov, Dudin, Sekerin, Veselovsky and Aleksakhina (2014) ได้เสนอไว้ว่า การพัฒนาของระบบนวัตกรรมแห่งชาติท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสังคมและโครงสร้างพื้นฐาน องค์ประกอบที่สำคัญของระบบนวัตกรรมแห่งชาติคือ ฟังก์ชันระบบ บทบาทของระบบนวัตกรรมในการสร้างรูปแบบสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต และ 4 ข้อมูลป้อนกลับ และสำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2560); มุลนิธิมันพัฒนา (2561) ได้นำเสนอว่า หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นการเอาหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 น้อมนำสู่การปฏิบัติในการจัดการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ยึดถือและใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จเพื่อมุ่งให้ครูได้รับสาระข้อมูลที่มีความหมายลึกซึ้ง ครอบคลุมมากขึ้น ว่าเกิดอะไรบ้างในการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สายฟ้า หาสีสุข (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3 แนวทางการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 การประเมินผล และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และวุฒิชัย สารสุข (2568) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนประกอบด้วย 5 ส่วน ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3

กลไกการบริหารส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 5 เจาะลึกความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการและสรุปองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า มีสภาพปัจจุบันหรือการดำเนินการในปัจจุบันระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นในด้านเข้าถึงมีความต้องการเป็นอันดับ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา สำหรับนำไปสร้างและตรวจสอบยืนยันกระบวนการนิเทศตามวัตถุประสงค์ข้อ 2) การสร้างและตรวจสอบยืนยันกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ส่วนที่ 2 กระบวนการ ประกอบด้วย 3 หน่วยการพัฒนา ดังนี้ หน่วยที่ 1 การเข้าใจ หน่วยที่ 2 การเข้าถึง และหน่วยที่ 3 การพัฒนา ส่วนที่ 3 ผลผลิต และส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา กระบวนการในการเป็น

นวัตกรรมสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ได้สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพตามวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืนต่อไป

สรุป

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 ด้านเข้าถึง 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ส่วนที่ 2 กระบวนการ ส่วนที่ 3 ผลผลิต และส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการเข้าถึง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าการนิเทศการศึกษา ในขั้นตอนของการเข้าถึง เป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยทักษะ และประสบการณ์อีกทั้งอาศัยพลังในการขับเคลื่อน ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างเป็นรูปธรรมมีการเสริมสร้างและกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดคุณภาพที่ยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ มีความเหมาะสมน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมหาชัยพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์ ซึ่งเป็นผู้นำกระบวนการนิเทศนี้ลงสู่การปฏิบัติต้องมีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาตามข้อมูลการย้อนกลับที่ได้รับให้เกิดการพัฒนาสู่การมีคุณภาพอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการเข้าถึง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็นอยู่อันดับ 1 ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปในเชิงลึกด้านดังกล่าวให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา เช่น

2.1 ควรวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาแบบเข้าถึงตามแนวคิดศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 ควรวิจัยการพัฒนากลยุทธ์การนิเทศการศึกษาโดยบูรณาศาสตร์พระราชารูปแบบเข้าถึงสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2568, จาก <https://bit.ly/20O5iC7>.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญรัตน์ กุลทนต์. (2562). การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้แนวคิด “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42(2), 112 – 123.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัชนี แคนเสนา. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มูลนิธิมั่นพัฒนา. (2561). พอเพียงเพื่อยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท ภาพพิมพ์.
- โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2566. กาฬสินธุ์: โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม.
- โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2567. กาฬสินธุ์: โรงเรียนมหาไชยพิทยาคม.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วุฒิชัย สารสุข. (2568). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารการบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 5(1), 189 – 199.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักการศาสตร์พระราชานใน 6 มิติ (หลักความรู้ 6 มิติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอดุลยเดช). กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระทรวงศึกษาธิการ.
- สมบัติ นพรัก. (2561). ศาสตร์พระราชาน สู่การพัฒนาวิทยาการจัดการ (ปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ปริ้นติ้ง.
- สายฟ้า หาสีสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาไทยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 18(2), 97 – 108.
- สายฟ้า หาสีสุข. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน, 5(2), 1 – 10.
- สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาน สภาขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชานเพื่อการปฏิรูปประเทศ”. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รัฐสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการนิเทศแบบเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของครู. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2564 - 2565)* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2560). *การนิเทศเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา*. กาฬสินธุ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์.
- สิงห์ สิงห์ขจร. (2558). แนวทางพระราชดำริ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา กับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 5(2), 119 - 129.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2557). *ตามรอยยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Blanchard, P.N., & Thacker, W.J. (2004). *Effective Training System: System, Strategies and Practices* (2nd ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Glickman, C.D., & others. (2013). *Supervision and Instructional Leadership: A Development Approach* (8th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Lyasnikov, N., Dudin, M., Sekerin, V., Veselovsky, M., & Aleksakhina, V. (2014). The National Innovation System: the Conditions of its Making and Factors in its Development. *Life Science Journal*, 11(6), 535 - 538.
- Mette, I. (2020). Reflections on Supervision in the Time of COVID-19. *Journal of Educational Supervision*, 3(3). <https://doi.org/10.31045/jes.3.3.1>
- Siripong, S. (2005). *Principles of Educational Administration: Theory and Practice* (2nd ed.). Book Point.

รูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
A MODEL MANAGEMENT FOR EMPLOYMENT OF STUDENTS BANDONGMUANG
SCHOOL (DONGMUANG WITTHAYA), UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

เกษร คำวิโส^{1,*}
Kesorn Khamwiso^{1,*}

(Received: February 12, 2025; Revised: March 24, 2025; Accepted: April 4, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ศึกษาโดยใช้ประชากรทั้งหมด 27 คน เลือกแบบเจาะจง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เลือกแบบเจาะจง 2) สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เลือกแบบเจาะจง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมเป็นผู้บริหาร 30 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91 แบบสัมภาษณ์ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามความเหมาะสม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ
- 2) รูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3 กลไก ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีงานทำหรือเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหาร, การมีงานทำ

¹ โรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

¹ Bandongmuang School (Dongmuang Witthaya), Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2

* Corresponding author. E-mail: kesorn2509@gmail.com

Abstract

This article aimed to study 1) the current conditions, desired conditions and needs of management for employment of bandongmuang school (dongmuang witthaya), udon thani primary educational service area office 2. By using 27 teachers, with stratified random sampling. and interview 3 experts, by purposive sampling. 2) set a model, the informant group in focus group discussion of 9 experts, and the group of informants in the suitability assessment 30 school administrators, by purposive sampling. tools used in data collection including, the current condition questionnaire with a reliability value of 0.88. The desired condition questionnaire had a reliability value of 0.91., interview form, focus group discussion issue and suitability questionnaire. and satisfaction questionnaire. Statistics used in data analysis were percentage, average and standard deviation, and priority needs index.

The research results were found as follows;

1) Current condition at medium level, desirable condition at the highest level, and the number one need Career Preparation.

2) A model management for employment of students bandongmuang school (dongmuang witthaya), udon thani primary educational service area office 2, consistd of 5 parts: part 1 principles and objectives, part 2 procedure, part 3 mechanism, part 4 assessment guidelines, and part 5 success conditions. assessment results on appropriate at the highest level. This was an innovation in educational administration to encourage students to have jobs or as a guideline for their future careers.

Keywords: A Model, Management, Employment

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3Rs8Cs ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวน ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ทักษะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ และมีความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารเพื่อการมีงานทำ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ มุ่งให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในอาชีพ ได้สำรวจอาชีพ และการเตรียมตัวสู่อาชีพ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติสู่การได้สัมผัสโลกของการทำงานตามสภาพจริงจากสถานประกอบการ/แหล่งเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศไปสู่

Thailand 4.0 โดยผู้บริหาร ครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือกับบุคคลองค์กร หน่วยงานในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างเสริมประสบการณ์ในสถานที่ทำงานจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) และการเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพหรือการฝึกงานทำช่วยให้นักเรียนสามารถในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้รับมาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต เมื่อ นักเรียนแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองและได้รับความรู้จากครูทั้งด้านความรู้ โดยครูเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญ สร้างความรู้ ความเข้าใจในการเรียน เมื่อมีการบูรณาการโดยมุ่งเน้นการสร้าง ความรู้ และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน การใช้สื่อที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับ ความ เป็นจริงหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพในการวัดการเรียนรู้ เช่น ข้อสอบรูปแบบต่าง ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่น จำช่วยให้เตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น การรู้ จักวิถีคิด การเรียนรู้ การทำงาน การแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ภายในห้องเรียนและ นอกห้องเรียน การสื่อสาร การร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอด ชีวิต และสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น (Pellegrino and Hilton, 2012)

ในการพัฒนาทักษะอาชีพให้นักเรียนเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะอาชีพและลด อัตราการว่างงานของเยาวชน แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังนี้ ขาดความ เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรกับทักษะอาชีพ หลักสูตรส่วนใหญ่เน้นวิชาการ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงาน ขาดการสอนทักษะอาชีพจริง เช่น ทักษะด้านดิจิทัล อาชีพอิสระ หรืออาชีพท้องถิ่น โรงเรียน ขาดทรัพยากรและความพร้อม ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และวัสดุฝึกอาชีพ ขาดครูที่มีความรู้ เฉพาะทางหรือประสบการณ์ด้านอาชีพ ไม่มีแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์ฝึกอาชีพที่เพียงพอ ขาดความร่วมมือจาก ภาคีเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการยังไม่แน่นแฟ้น ไม่มีการฝึกงานจริง หรือ การจัดงานพิเศษให้นักเรียนเรียนรู้งานจากสถานประกอบการ ทักษะคตินักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน บางคนยังขาดความสนใจหรือมองว่าการฝึกงานทำเป็นเรื่องของอนาคต ผู้ปกครองมองว่าการทำงานระหว่าง เรียนเป็นภาระหรือทำให้เสียเวลาเรียน ขาดระบบติดตามผลและประเมินความสำเร็จ ไม่มีการประเมินว่า การฝึกอาชีพให้นักเรียนส่งผลจริงต่อการฝึกงานทำหรือไม่ และขาดระบบข้อมูลเชิงสถิติที่สามารถใช้วางแผน และปรับปรุงแนวทางได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

โรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา จากการดำเนินการบริหารจัดการ พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการหารายได้ระหว่าง เรียน โรงเรียนมีการสนับสนุนให้นักเรียนฝึกงานทำ เพื่อให้เกิดรายได้เป็นพื้นฐานการเรียนต่อและการ ประกอบอาชีพในอนาคต แต่ยังคงต้องพัฒนาในระบบการบริหารเพื่อให้เกิดคุณภาพโดยเฉพาะด้านการ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกงานทำ โดยพัฒนานวัตกรรมการบริหารสำหรับการขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรม (โรงเรียน บ้านดงเมือง, 2567)

จากสภาพปัญหาของการบริหารเพื่อการฝึกงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมือง วิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหาร เพื่อการฝึกงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความ ต้องการจำเป็น และเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อการฝึกงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมือง วิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เป็นการสนองนโยบายของ

กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานของต้นสังกัดยกระดับคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเพื่อการทำงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อการทำงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อการทำงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหาร

รูปแบบการบริหาร เป็นวิธีการหรือแนวทางที่ผู้บริหารใช้ในการจัดการองค์กร การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร และการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารและนำเสนอ ดังนี้

รูปแบบการบริหาร หมายถึง โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาพัฒนาการบริหารตามหลักการแนวคิดต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สอดคล้องกับ Keeves (1988) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง มีความสำคัญคือการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง เป็นต้น (เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2545) โดยทั่วไปแล้วองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารในการวิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3 กลไก ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับ ชีระ รุญเจริญ (2553) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหาร เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาพัฒนาการบริหารตามหลักการแนวคิดต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3 กลไก ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบของโครงสร้างในการพัฒนานวัตกรรมการบริหาร

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเพื่อการมีงานทำ

การบริหารเพื่อการมีงานทำ เป็นแนวทางการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถมีทักษะและโอกาสในการมีงานทำทั้งระหว่างเรียนและหลังจบการศึกษา โดยเน้นการบูรณาการระหว่าง “การศึกษา” กับ “การประกอบอาชีพ” อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเพื่อการมีงานทำและนำเสนอ ดังนี้

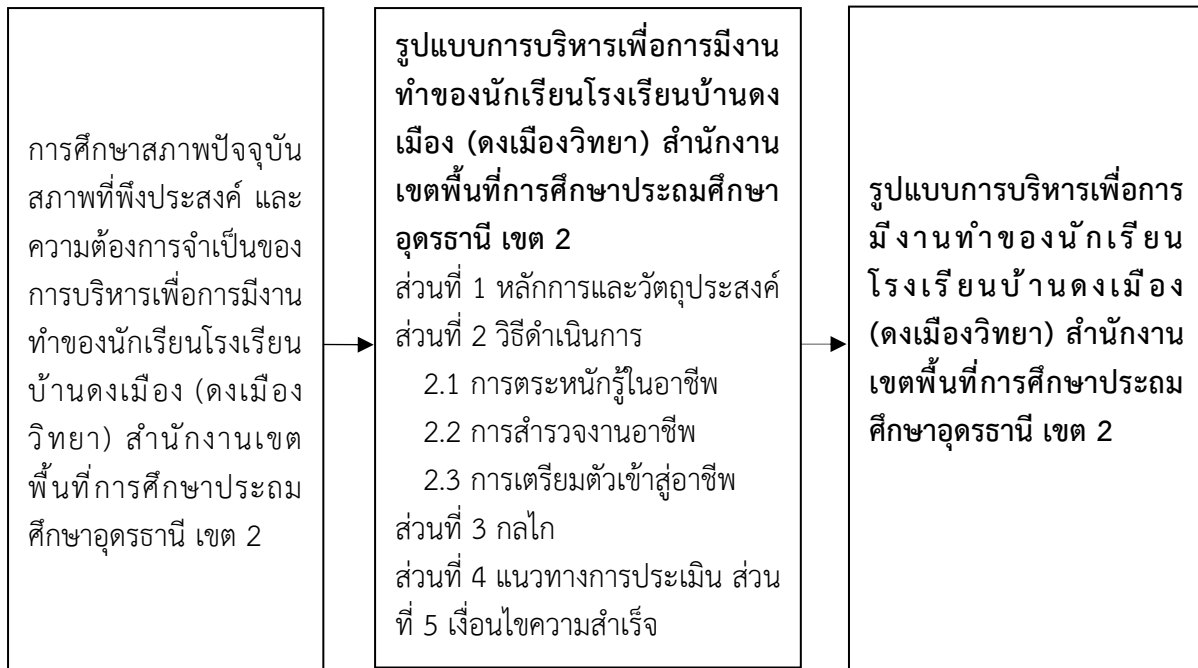
การบริหารเพื่อการมีงานทำ หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนตามหลักการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังเกตความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน สำนึกการก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติอันดีในการทำงานในอนาคต สอดคล้องกับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2559) ได้ให้ความหมายของการเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพ หมายถึง เป็นระบบการศึกษามีการยืดหยุ่นและเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนตามหลักการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังเกตความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน สำนึกการก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติอันดี มีความสำคัญคือ สร้างความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวนักเรียนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันโดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน และทักษะจำเป็นสำหรับอาชีพเข้าด้วยกัน พัฒนาความมั่นใจและความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาทักษะชีวิตและทักษะสากล ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้ให้ความสำคัญของการเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพไว้ว่า การเสริมทักษะอาชีพของนักเรียน มุ่งเน้นการให้องค์ความรู้ การฝึกทักษะ เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวนักเรียนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันโดยผสมผสาน องค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน และทักษะจำเป็นสำหรับอาชีพเข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของนักเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ Pellegrino and Hilton (2012) ได้ให้ความสำคัญของการเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพไว้ว่า ช่วยให้นักเรียนสามารถในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้รับมาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต เมื่อนักเรียนแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองและได้รับความรู้จากครูทั้งด้านความรู้ โดยครูเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญ สร้างความรู้ ความเข้าใจในการเรียน

กล่าวโดยสรุป การบริหารเพื่อการมีงานทำ หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนตามหลักการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน สังเกตความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รู้จักการหาโอกาสและช่องทางในการทำงาน สำนึกการก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติอันดีในการทำงานในอนาคต ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ในอาชีพ 2) การสำรวจงานอาชีพ และ 3) การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดที่ได้ศึกษา และทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย การบริหารเพื่อการทำงานทำ และรูปแบบการบริหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) รูปแบบการออกแบบเชิงอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) พื้นที่วิจัย โรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของ การบริหารเพื่อการทำงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือ ครู 27 คน (โรงเรียนบ้านดงเมือง, 2567) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ในปีการศึกษา 2567 และการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการทำงานทำ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ที่เป็นนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้อำนวยการ ที่มีผลงานตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา และผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และมีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการบริหารเพื่อการทำงานทำ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมี มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.50-0.80 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 มีความ

เชื่อมั่น เท่ากับ 0.91 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.58-0.88 นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) และ 2) แบบสัมภาษณ์ มีความตรงเชิงโครงสร้างตามองค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2567 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปประเด็นและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ผู้วิจัยยกร่างด้วยตนเองจากข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบยืนยันรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ด้วยการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารการศึกษา กลุ่มที่ 3 ผู้อำนวยการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษา มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท 1) ประเด็นการสนทนากลุ่ม มีองค์ประกอบตามโครงสร้างของรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 และ 2) แบบสอบถามความเหมาะสม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างขึ้นตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มีความตรงเชิงโครงสร้าง (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และผลการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็น โดยรวมรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI (I-D) D	ลำดับ
	μ	σ	ระดับการดำเนินงาน	μ	σ	ระดับการดำเนินงาน		
1. การตระหนักรู้ในอาชีพ	3.44	0.53	ปานกลาง	4.54	0.51	มากที่สุด	0.320	2
2. การสำรวจงานอาชีพ	3.46	0.52	ปานกลาง	4.51	0.52	มากที่สุด	0.303	3
3. การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ	3.33	0.55	ปานกลาง	4.58	0.50	มากที่สุด	0.375	1
โดยรวม	3.41	0.52	ปานกลาง	4.54	0.51	มากที่สุด	0.332	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) พบว่าสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.41$, $\sigma = 0.52$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.51$) ลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ($PNI_{modified} = 0.375$) ลำดับที่ 2 การตระหนักรู้ในอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.320$) และลำดับที่ 3 การสำรวจงานอาชีพ ($PNI_{modified} = 0.303$) ตาลำดับ และจากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียน พบว่า ควรมีการสร้างความรู้ในอาชีพที่สุจริตให้นักเรียน ควรมีการสำรวจศึกษาอาชีพในยุคดิจิทัลที่ลงทุนน้อยได้ผลกำไรตอบแทนมาก และเป็นอาชีพสุจริต และสร้างฐานข้อมูลสำหรับการเตรียมความพร้อมสู่โลกอาชีพเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มและนำนวัตกรรมไปตรวจสอบความเหมาะสม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหาร โดยรวมรายด้าน

รายการ	ความเหมาะสม			ผลการประเมิน
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์	4.60	0.50	มากที่สุด	เหมาะสม
ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ	4.70	0.40	มากที่สุด	เหมาะสม
ส่วนที่ 3 กลไก	4.65	0.50	มากที่สุด	เหมาะสม
ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน	4.75	0.40	มากที่สุด	เหมาะสม
ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ	4.55	0.40	มากที่สุด	เหมาะสม
โดยรวม	4.65	0.44	มากที่สุด	เหมาะสม

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.44) พิจารณารายพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกส่วน ถือว่ามีความเหมาะสม เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.40) ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.40) ส่วนที่ 3 กลไก ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.50) ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50) และส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการบริหารเพื่อการมีงานทำนำมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับสร้างตัวบ่งชี้ในแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นครูในโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ผลการดำเนินการของการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันโรงเรียนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าเป็นระดับการดำเนินการบริหารที่ต้องพัฒนาให้มีค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินการสูงขึ้น และสภาพที่พึงประสงค์มีความประสงค์ที่จะให้มีการบริหารเพื่อการมีงานทำอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูต้องการให้มีการบริหารเพื่อการมีงานทำให้เป็นทางเลือกของนักเรียนในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา และเมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดงให้เห็นว่า การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารเพื่อการมีงานทำต้องมีการศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นทางเลือกให้นักเรียนได้มีการเตรียมตัวสู่โลกของการทำงาน ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้นำเสนอว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3Rs8Cs ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์และทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวน ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ ทักษะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับ สายเพ็ญ บุญทอง แก้ว (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการส่งเสริมสมรรถนะทักษะอาชีพของนักเรียน สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ชนิกันต์ พัฒนินบูลย์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ

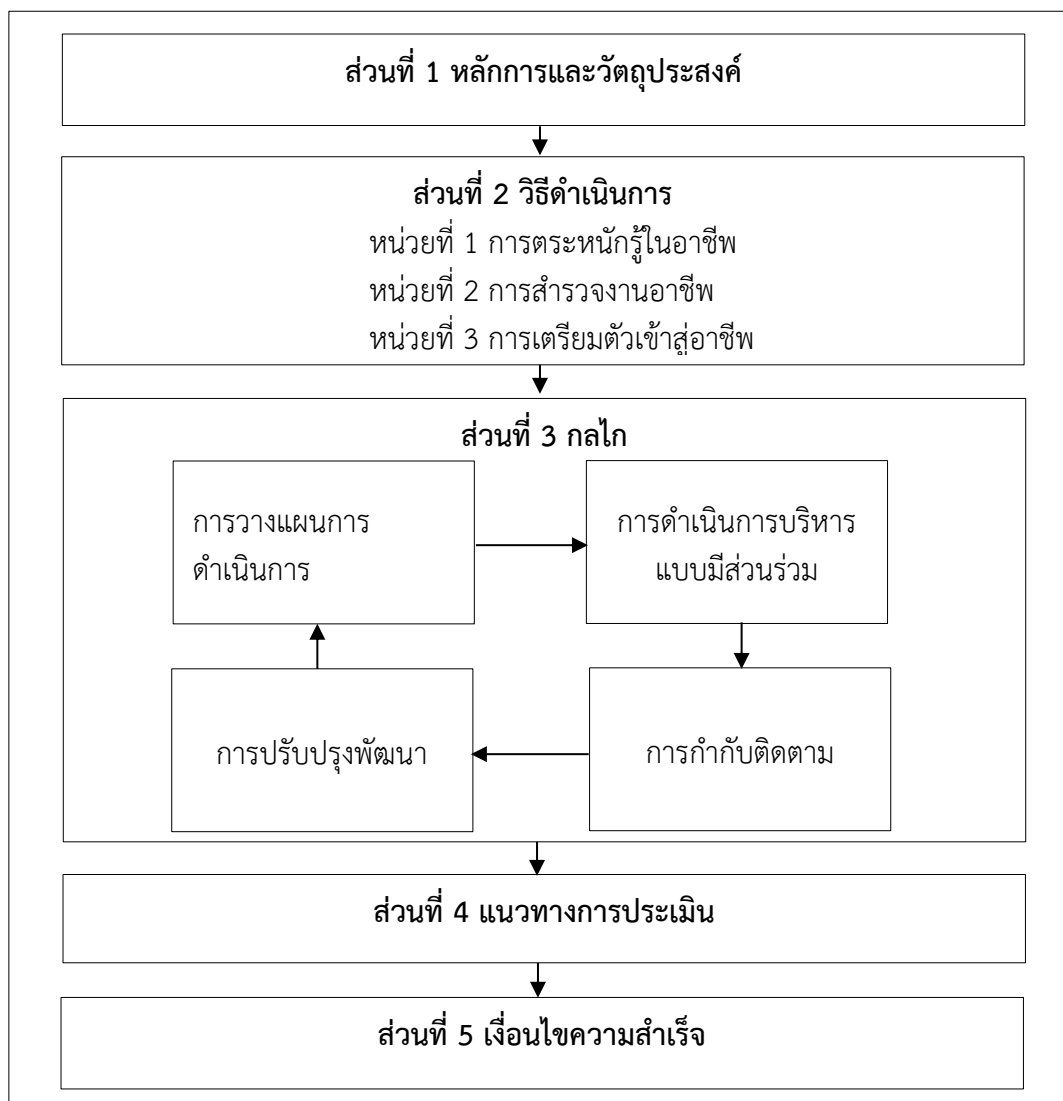
ภาค 11 ผลการวิจัยปรากฏพบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ส่วนที่ 3 กลไก ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนำมากร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำ แล้วนำเข้าสู่การตรวจสอบยืนยันด้วยการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารเพื่อการมีงานทำที่มีคุณสมบัติเป็นนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อวิพากษ์และหาฉันทามติเกี่ยวกับร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำ และมีการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเหมาะสมพบว่ามีเหมาะสมทุกส่วนซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารเพื่อการมีงานทำให้เกิดคุณภาพตามวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืนต่อไป ดังที่ Pellegrino and Hilton (2012) ได้นำเสนอไว้ว่า การเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพหรือการมีงานทำช่วยให้นักเรียนสามารถในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้รับมาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต เมื่อนักเรียนแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองและได้รับความรู้จากครูทั้งด้านความรู้ โดยครูเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญ สร้างความรู้ ความเข้าใจในการเรียน เมื่อมีการบูรณาการโดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน การใช้สื่อที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพในการวัดการเรียนรู้ เช่น ข้อสอบรูปแบบต่าง ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่น จำช่วยให้เตรียมความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น การรู้จักวิธีคิด การเรียนรู้ การทำงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ภายในห้องเรียนและ นอกห้องเรียน การสื่อสาร การร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต และสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่นสอดคล้องกับ อำนวย พุทธชาติ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนและการมีงานทำ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการนิเทศ จากผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เป้าหมายของรูปแบบ 4) กระบวนการนิเทศ (CORE Model) ประกอบด้วย 4.1) บริบทการนิเทศ (Context) มี 8 ตัวชี้วัด 4.2) ทิศทางและกระบวนการนิเทศ (Orientation) มี 9 ตัวชี้วัด 4.3) การสะท้อนผลการนิเทศ (Reflection) มี 4 ตัวชี้วัด และ 4.4) การเสริมพลังสู่ความสำเร็จ (Empowerment) มี 8 ตัวชี้วัด 5) การประเมินรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และสายฟ้า หาสีสุข (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเข้าใจเข้าถึงพัฒนาของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาของรูปแบบ มี 3 หน่วย ได้แก่ (1) เข้าใจ (2) เข้าถึง และ (3) พัฒนา 3) กลไกของรูปแบบ 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ เป็นรูปแบบการบริหารเพื่อการมีงานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) ที่บูรณาการจากการปฏิบัติหน้าที่จริงของครูในพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การตระหนักรู้ในอาชีพ หน่วยที่ 2 การสำรวจงานอาชีพ และหน่วยที่ 3 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ส่วนที่ 3 กลไก ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การติดตามตรวจสอบ และการปรับปรุงพัฒนา ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และความพึงพอใจจากการ

ดำเนินการตามรูปแบบการบริหาร ส่วนที่ 5 เจื่อนไขความสำเร็จ โดยผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คุมมืองคความรู่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะอาชีพและมีการบูรณาการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา กระบวนการในการเป็นนวัตกรรมสำหรั้นำไปใช้ในการบริหารเพื่อกำม้งานทำได้สอดคล้องกับสภาพบริบทของสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพตามวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืนต่อไป

สรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อกำม้งานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อกำม้งานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) พบว่า ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 การตระหนักรู้ในอาชีพ หน่วยที่ 2 การสำรวจงานอาชีพ และหน่วยที่ 3 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพส่วนที่ 3 กลไก ส่วนที่ 4 แนวทางการประเมิน ส่วนที่ 5 เจื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าการบริหารเพื่อกำม้งานทำในขั้นตอนของการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ เป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยประสบการณ์ในการขับเคลื่อนการบริหารเพื่อให้นักเรียนได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายการบริหารเพื่อกำม้งานทำในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมมีการเสริมสร้างและกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดคุณภาพที่ยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อกำม้งานทำของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) พบว่า ส่วนที่ 5 เจื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสมน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ซึ่งเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการบริหารเพื่อกำม้งานทำลงสู่การปฏิบัติต้องมีการกำหนดเจื่อนไขความสำเร็จให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาสู่การมีคุณภาพอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น พบว่า การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏว่ามีความต้องการจำเป็น

อยู่อันดับ 1 ควรมีการวิจัยในครั้งต่อไปในเชิงลึกด้านดังกล่าวให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา เช่น

2.1 ควรวิจัยการพัฒนารูปแบบการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพสู่การมีงานทำที่ยั่งยืน

2.2 ควรวิจัยการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเพื่อการมีงานทำด้านการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชนิกานต์ พัฒนิบูลย์. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2554). *การวัดผลและสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา). (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2567*. อุดรธานี: โรงเรียนบ้านดงเมือง (ดงเมืองวิทยา).
- สายเพ็ญ บุญทองแก้ว. (2563). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สายฟ้า หาสีสุข. (2565). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเข้าใจเข้าใจพัฒนาของโรงเรียนบ้านเมืองแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4*. *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน*, 5(2), 1 – 10.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *การเสริมทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทักษะอาชีพแก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). *คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- อำนวย พุทธชาติ. (2564). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะอาชีพและการมีงานทำ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Keeves, P.J. (1988). *Educational Research, Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford: Pergamon.

Pellegrino J. W., & Hilton, M. L. (2012). *Education for Life and Work: Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century*. National Academy of Sciences.

จริยธรรมของผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21
ETHICS OF EDUCATIONAL LEADERSHIP IN THE 21ST CENTURY

พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข)^{1,*}, พระมหาประทีน เขมจารี (ทองน้ำแก้ว)² และ แสงสุรีย์ ทองขาว³
Phramaha Yothin Mahawiro (Massuk)^{1,*}, Phramaha Prathin Kemmajaree (Tongnamkaew)²
and Saengsuree Thongkhaw³

(Received: February 27, 2025; Revised: April 11, 2025; Accepted: April 17, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเนื้อหาความเป็นผู้นำที่ดีประกอบด้วยพื้นฐานของจริยธรรม และผู้นำเป็นสิ่งที่ยังลึกล้ำในรากฐานที่เน้นความเป็นเฉพาะตัวถือว่าผู้นำเป็นผู้มีความสำคัญอันดับแรก และเป็นบุคคลที่มีอำนาจ ผู้นำทางการศึกษาเป็นบุคคลที่จะนำโรงเรียนหรือสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศแบบมีประสิทธิผล บทบาทผู้นำทางการศึกษามีความสำคัญในการบริหารจัดการ จึงจำเป็นต้องมีความสามารถ มีศักยภาพ มีสมรรถภาพ และมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดหมาย กล่าวคือ ต้องมีจริยธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ความต้องการส่วนบุคคลมีเพิ่มมากขึ้นในยุคดิจิทัล หรือในศตวรรษที่ 21 นี้ เช่น ทักษะ ทักษะ การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้นำเกิดการหยั่งคิดหรือตระหนักในเรื่องของจริยธรรม ซึ่งส่งผลให้ผู้ตามมีทัศนคติในทางลบ และมีมุมมองต่อผู้นำของตนเองไปในทางไม่ดีเมื่อเกิดความคิดขึ้นแบบนั้นแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามมาอาจเกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ขององค์กร หรือระบบการศึกษาโดยเฉพาะผู้เรียน อาจได้รับผลกระทบในทางตรงหรือทางอ้อมเพราะผู้นำขาดจริยธรรม ดังนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอจริยธรรมของผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยกล่าวถึงความหมายของจริยธรรม ความหมายของผู้นำ ความหมายของการศึกษา แนวคิดหรือทฤษฎีเพื่อความเข้าใจจริยธรรมของผู้นำทางการศึกษา และนำเสนอทัศนะในมุมของศาสนา ว่าด้วยจริยธรรมมีรากฐานมาจากหลักธรรมหรือคำสอนของศาสนาเป็นพื้นฐาน

คำสำคัญ: จริยธรรม, ผู้นำทางการศึกษา, ศตวรรษที่ 21

¹ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

¹ Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

² มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโศกราช

² Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

³ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

³ Mahamakut Buddhist University Srithammassokkaraj Campus

* Corresponding author. E-mail: yotin.mas@mbu.ac.th

Abstract

This article aimed to present the concept of effective leadership grounded in ethical principles. Leadership was deeply rooted in individuality and often regarded as a position of primary importance and authority. An educational leader guided a school or educational institution toward excellence with efficiency and effectiveness. The role of educational leaders was crucial in administrative management; therefore, they had to carry abilities, potential, competencies, and attributes conducive to achieving educational goals—especially ethics. In today’s fast-changing, multicultural society, and in the digital era or the 21st century, there was a growing emphasis on individual needs, influenced by capitalism, materialism, and various forms of social ideologies. These dynamics compelled leaders to reflect on ethical considerations. When ethical lapses occurred, they might lead to negative perceptions among followers, resulting in diminished trust in leadership. Such attitudes could subsequently affect the performance of duties and may damage the reputation of the organization or the educational system. Ultimately, learners could be directly or indirectly impacted by a leader’s lack of ethics. Therefore, this article presented the ethical foundations of educational leadership in the 21st century, including the definitions of ethics, leadership, and education. It also discussed theoretical perspectives to enhance understanding of ethical educational leadership and highlights religious viewpoints, asserting that ethics fundamentally stem from religious doctrines and teachings.

Keywords: Ethics, Educational Leadership, 21st Century

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน และการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคสังคมในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงหลากหลายและรวดเร็ว เนื่องจากในปัจจุบันสังคมมีการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลในทุกภูมิภาคของทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน ด้วยพลังการขับเคลื่อนของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลนี้ โดยเฉพาะหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความรวดเร็วมีความเห็นตรงกันว่าเป็นเพียงการจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีเท่านั้น ซึ่งในระยะต่อมามีความยิ่งเพิ่มความทวีคูณ เพิ่มความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นั้น องค์กรจึงต้องมีผู้นำที่มีจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานขับเคลื่อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ต้องอาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม มีการเพิ่มจำนวนวงศ์พันธุ์แบ่งออกได้หลากหลายชาติพันธุ์ แต่ละชาติพันธุ์ก็มีการปกครองหรือคุ้มครองกันเองเพื่อให้กลุ่มของตนนั้นเกิดความสงบสุขมีความเป็นระเบียบ การจัดการอย่างยุติธรรมจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการบริหารงานบุคคลเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความสุข ทั้งนี้การนำที่ดีต้องมีจริยธรรมเป็นพื้นฐาน คือ ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายจึงได้รับการยอมรับจากกลุ่มตน

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลให้สังคมไทยในยุคปัจจุบันเห็นควรตระหนักในเรื่องของจริยธรรมอย่างมากและรณรงค์ให้มีการดำเนินกิจกรรมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับประเทศ เกิดการขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพราะปัญหาในเรื่องจริยธรรมของผู้เรามีมาให้เห็นโดยตลอดจากข่าวสารหรือสื่อกระแสหลัก ผู้นำหรือผู้บริหารยังดำรงตำแหน่งสำคัญสูงชันยังต้องปฏิบัติงานให้ดีให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น เนื่องจากการเป็นผู้นำที่ดีย่อมเป็นแบบอย่างของผู้ตาม แล้วจึงสร้างผู้สืบทอดที่ดีรวมทั้งส่งเสริมคนดีให้ได้รับผิดชอบปฏิบัติงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมจินต์ มุสิกวงศ์ และ ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี (2564) ได้ศึกษาหัวข้อคุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตสองทะเล จังหวัดสงขลา พบว่า คุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตสองทะเล จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู มีภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณลักษณะด้านบทบาทหน้าที่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านทักษะยุคใหม่ ตามลำดับ ดังนั้น เห็นได้ว่าด้านคุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของครู คือ ผู้ได้บังคับบัญชามีสถานะเป็นผู้ตามมองว่าผู้นำยังขาดเรื่องคุณธรรมจริยธรรม

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2544 กล่าวว่า “ ผู้บริหารที่เป็นผู้นำที่ดีจึงเป็นต้นแบบสำคัญในการสร้างจริยธรรมคุณธรรมให้กับสมาชิกในองค์กร องค์กรจะมีวัฒนธรรมที่มีจริยธรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการมีจริยธรรมคุณธรรมของผู้บริหาร” (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2549) ในปัจจุบันมีการกล่าวถึงประเด็นของจริยธรรมในการทำงานกันอย่างมากมาย อาจเป็นเพราะการมีผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความรู้ความสามารถแต่ขาดจริยธรรมจรรยา และขาดการควบคุมทางด้านอารมณ์ อาจไม่เป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้ตามเท่าไร ทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาวได้เพราะผู้ตามส่วนใหญ่ต้องการผู้นำที่มีความยุติธรรมสุจริตและจริงใจ มีความเสมอต้นเสมอปลายจากผู้นำในองค์กรนั้น ผู้บริหารที่มีความลับหรือ ไม่โปร่งใสในการทำงาน อาจไม่สามารถยืนหยัดในโลกของการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเรียกร้องความเป็นธรรมได้นั้น

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม คือการว่าด้วยหลักหรือแนวแห่งความประพฤติ ไม่ได้เน้นที่ความองค์รู้แต่อย่างใดหรือการอธิบาย แต่เน้นในเรื่องของการที่ควรทำเมื่อเห็นว่าสิ่งนี้ดีก็ต้องลงมือทำ หรือประพฤติปฏิบัติในตัวเอง ส่วนสิ่งไหนไม่ดีก็ต้องงดเว้น ทั้งหมดนี้เพื่อให้ตัวเองเป็นคนดีทั้งส่วนตัว และสังคม จริยธรรมเป็นเรื่องของการเลือกสิ่งที่ดีและทำลงไปโดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ และจริยธรรมมักอิงอยู่กับหลักทางศาสนาเพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างจริยธรรมอยู่เป็นส่วนมาก

เป็นเรื่องที่นักการศึกษาหรือนักวิชาการให้สนใจที่จะศึกษาเพื่อนำมาแก้ปัญหาการขาดจริยธรรมในสังคมไทย และหาทางปลูกฝังให้บุคคลในสังคมมีจริยธรรม เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสงบและมีความสุข มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายตามทัศนะของตน ดังนี้

จิรวรรณ อนันตพัฒน์ และ ศันสนีย์ จะสุวรรณ (2564) กล่าวว่า จริยธรรม (Ethic) หมายถึง คุณงามความดีที่อยู่ภายในจิตใจส่งผลให้มนุษย์แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม เป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เป็นคุณค่า คุณธรรมเฉพาะตน โดยยึดถือเป็นความเคยชิน อันเป็น

คุณลักษณะที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งมีหลักการแนวทางที่บุคคลใช้ตัดสินใจและประเมินว่าพฤติกรรมใดถูกต้องควรปฏิบัติ และพฤติกรรมใดที่ชั่วไม่ควรปฏิบัติ ทำให้มนุษย์สามารถปรับวิถีชีวิตของตนเพื่อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

สำเนียง ยอดศิริ (2560) กล่าวว่า “จริยธรรม” ประกอบด้วยคำว่า จริย + ธรรม คำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิจริยา และคำว่า ธรรม หมายถึง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หรือหลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้ง 2 มารวมกันได้คำว่าจริยธรรมแปลความตามรูปศัพท์ว่า “หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติ”

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2565) กล่าวว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติ หรือแนวทางการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางของความประพฤติปฏิบัติตนจนกลายเป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม

Northouse (2007) กล่าวว่า Ethic หรือ จริยธรรม มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกที่ว่า “Ethos” หมายถึง วัฒนธรรม (Custom) การประพฤติปฏิบัติ (Conduct) และคุณลักษณะ (Character) จริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงคุณค่า และคุณธรรมเฉพาะในตนเองหรือสังคมที่ปรากฏ ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีจริยธรรม จึงเป็นเรื่องระบบว่าด้วยกฎ ระเบียบ และหลักการอันเป็นแนวทางในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องว่า “ถูก หรือ ผิด (Right or Wrong)” “ดี หรือ เลว (Good or Bad)” ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของความมีคุณธรรมของมนุษย์นั่นเอง

สรุปได้ว่า จริยธรรม มีที่มาจากคำว่า “จริยะ” หรือ “จริยา” หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติ พฤติกรรมการแสดงออก ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึง หน้าที่ที่คนในสังคมต้องปฏิบัติ อันเกี่ยวข้องถึงความถูกต้องดีงามที่คนในสังคมประพฤติ

ความหมายของผู้นำ

ความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญต่อองค์กรอย่างยิ่ง เพื่อให้องค์กร หรือการบริหารงานประสบผลสำเร็จต้องมีผู้นำที่ดีประกอบด้วยจริยธรรมแล้วนั้น ต้องมีคุณภาพอีกด้วย มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายตามทัศนะของตน ดังนี้

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2565) กล่าวโดยสรุป ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อสมาชิกและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มให้สามารถดำเนินงานจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และในการเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ

Pratummapidok (1997) ได้ให้ความหมายของ “ผู้นำ” ว่าค่อนข้างจะชัดเจนในตัวเองก็คือ เป็นบุคคลที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายต่าง ๆ หรือเป็นบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายทำงานรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตามหรือทำการร่วมมือกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งใจโดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

สรุปได้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ประกอบด้วยอิทธิพลเหนือผู้อื่น หรือบุคคลที่ได้รับการยินยอม และเคารพนับถือ ได้รับความร่วมมือจากผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ตนเป็นหัวหน้าที่มีบุคคลยอมรับนับถือ และเชื่อฟัง ปฏิบัติตามความต้องการของตน

ความหมายของผู้นำทางการศึกษา

ผู้นำทางการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการหาแนวทางการศึกษาเรียนรู้ จัดการศึกษา พัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายตามทัศนะของตน ดังนี้

พระมหาอำพล ชัยเสรี และคณะ (2565) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ผู้นำทางการศึกษา คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะที่จะนำพาให้สถานศึกษามุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีคุณภาพ

อินตา ศิริวรรณ (2557) ให้ความหมายของผู้นำทางการศึกษา คือ ผู้นำของผู้ใต้บังคับบัญชา นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน การเป็นผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือจะสามารถนำการพัฒนาไปสู่เยาวชนและ บุคคลในชุมชนได้

Clint, Frank (2019) ได้กล่าวเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษาว่า หมายถึง ผู้ที่ให้คำแนะนำและมีอิทธิพลต่อนักการศึกษาคนอื่น ๆ ในหน่วยงาน และมีบทบาทในการหาแนวทางพัฒนาการเรียนรู้และกระบวนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ผู้นำทางการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาได้แก่ตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มงาน ประธานสำนักฯ คณบดี เป็นต้น

สรุปได้ว่า ผู้นำทางการศึกษาคือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันและพัฒนาสถานศึกษา โดยต้องมีคุณลักษณะของผู้นำที่ทันต่อยุคสมัย มีอิทธิพลในองค์กร และสามารถสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายตามทัศนะของตน ดังนี้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2514) ทรงตรัสคำว่า ศึกษา หมายความว่า กว้างไม่เฉพาะแต่เรื่องหนังสือ เรียนให้รู้จักอะไร ๆ เช่น รู้จักผิด รู้จักชอบ หัดทำอะไร ๆ เป็น เช่น ประชุมเครื่องเรือนเป็น จัดว่าศึกษาทั้งนั้น เป็นอันว่า เราจะต้องทำความเข้าใจความหมายของการศึกษาให้ถูกต้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) คำว่า “การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้, การฝึกการอบรม, การสืบสานทางวัฒนธรรม, การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ, การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

Guru (2556) การศึกษา คือ การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะ ประกอบการงานอาชีพได้การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา อารมณ์ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็น

ความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านเครื่องนุ่งห่ม และด้านยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ที่มีความจำเป็นของชีวิตเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในสังคมที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปอย่างก้าวกระโดด จึงส่งผลกระทบให้วิถีชีวิตต้องปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า การศึกษา คือ การปลูกสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือความเจริญของงานของบุคคลเพื่อตนเองและสังคมโดยการอบรมศึกษา เช่น รู้จักผิดชอบชั่วดี ถือว่ามีการศึกษาที่ดีที่ถูกที่ควร

ความสำคัญของผู้นำกับการบริหารการศึกษา

ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการบริหารการศึกษา เพราะเป็นผู้กำหนดทิศทาง สร้างวิสัยทัศน์ และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีนักวิชาการได้ให้ความหมายผู้นำกับการบริหารการศึกษา ไว้ดังนี้

พระมหาสมบุญ ณ สุทิม (ทองแก้ว) (2557) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและดูแลการศึกษาทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยบทผู้บริหารนั้นต้องเป็นผู้นำทั้งหมดทุกขั้นตอน

สมชาย เทพแสง (2565) ผู้นำสามารถเรียนรู้ สังคม ประสบการณ์ พัฒนาตนให้เป็นผู้นำที่ดี กิจกรรมต่าง ๆ จะสำเร็จได้หรือไม่ ต้องอาศัยผู้นำเป็นหลัก มีส่วนเอื้ออำนวยให้กลุ่มสามารถดำเนินงานไปสู่จุดหมาย และแนวเป็นทางแก่บุคลากรไปสู่การปฏิบัติงานที่ดี

สุธี สุทธิสมบุญ และสมาน รังสิโยกฤษณ์ (2564) ผู้นำที่บริหารการศึกษาควรมีข้อปฏิบัติ ดังนี้ 1) มีความเชื่อมั่นและเคารพในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น 2) มีความรอบรู้ ความสามารถในงานที่ตนเองมีหน้าที่ความรับผิดชอบ 3) มีความคิดริเริ่มและสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความคิดริเริ่มด้วย 4) มีความเสียสละ 5) มีความกระตือรือร้นและเข้าสังคมได้ดี 6) มีความซื่อสัตย์สุจริต 7) มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ 8) มีความสมานไมตรีและสร้างสามัคคีธรรมกับผู้ร่วมงาน 9) มีดุลยพินิจมั่นคงและรอบครอบ 10) มีความจงรักภักดีต่องานและผู้ร่วมงาน 11) มีความกล้ารับผิดชอบและยอมรับว่ามีพันธะต่อหน้าที่ 12) มีประสบการณ์ในการ ปกครองบังคับบัญชาจากหัวหน้าแบบต่างๆ มาแล้ว 13) มีบุคลิกภาพเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว 14) มีเหตุผลยอมรับความจริง 15) มีความตื่นตัว ค้นหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 16) มีความยุติธรรม

สรุปได้ว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษา เพราะเป็นผู้กำหนดทิศทาง สร้างแรงจูงใจ และนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

จริยธรรมในทัศนะของศาสนาพุทธ

พระมหาพิชัยมก์ ปริบุญโญ (2567) ในมุมมองของพระพุทธศาสนาทุกผู้นำองค์กรควรมีจริยธรรมเป็นเครื่องเตือนใจเพื่อเป็นการประคับประคองในการประกอบสัมมาชีพ และเพื่อความงามพร้อมของหมู่คณะในมิติผู้นำทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 องค์กรมีความต้องการจำเป็นที่จะเห็นผู้นำของตนมีจริยธรรมพื้นฐาน คือ เบญจธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งงาม 5

ประการ ซึ่งคู่กับเบญจศีล (ศีล 5) คือ คุณธรรมพื้นฐาน เป็นธรรมอันเกื้อกูลสนับสนุนแก่การรักษาศีล ผู้นำที่มีศีลแล้วต้องมีจริยธรรมควบคู่ไปด้วยกัน ดังนี้ 1) มีเมตตากรุณา คือ ความปรารถนาอันดีแก่ผู้อื่นให้ประสบแต่ความสุขและเจริญรุ่งเรือง และความคิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์อันเกื้อกูลแก่ศีลปาณาติปาตา 2) มีสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพที่เที่ยงสุจริตอันเกื้อกูลแก่ศีล อะทินนาทานา 3) มีกัมสังวร คือ การสำรวมระวังในกามคุณ ได้แก่ การสังวรระวังความควบคุมจิตใจตนเรื่องกามารมณ์ หรือรู้จักพอใจในคุ้มครองของตนอันเกื้อกูลแก่ศีลกาเมสุมิฉฉาจารา 4) มีสัจจะ คือ เป็นผู้นำที่มีความซื่อสัตย์เถรตรงไม่พูดอย่างทำอย่าง หรือพูดปดนั้นเองอันเกื้อกูลแก่ศีล มุสาวาทา และ 5) มีสติสัมปชัญญะ คือ การนึกคิดหรือรู้ตัวอยู่ตลอด เป็นการฝึกตนให้เป็นคนรู้จักคิดก่อนทำ บอกตัวเองเสมอว่าสิ่งใดควรทำ และสิ่งใดไม่ควรทำ เป็นการป้องกันไม่ให้เป็นคนลุ่มหลง หมกมุ่น และมัวเมาอันเกื้อกูลแก่ศีล สุรา เมรยะ มัชชะ ปะมาทัฏฐานา ทั้งนี้ ผู้นำที่ดีจะต้องประกอบด้วยกุศลกรรมบถ 10 ประการ ประกอบด้วย 1) กายกรรม 3 คือ ไม่ฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่นไม่ลักขโมยหรือยึดเอาทรัพย์สินผู้อื่นมาเป็นสมบัติตน และไม่ประพฤติดิฉิมาเรื่องกามคุณ 2) วจีกรรม 4 คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย และไม่พูดเพ้อเจ้อ 3) มโนกรรม 3 คือ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และเห็นชอบตามคลองธรรม ทั้งนี้ ผู้นำที่ทำให้สังคมสงบสุขขององค์กรร่มเย็น หมายถึง คุณธรรมของผู้ใหญ่ เรียกว่า พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1) เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น 2) กรุณา คือ ความสงสาร มีความปรารถนาช่วยผู้อื่นหรือสัตว์ที่ประสบความทุกข์ ให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย หรือความรู้สึกเป็นกลาง ๆ ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสุขหรือความทุกข์นั้นเอง เป็นต้น

สรุปได้ว่า จริยธรรมทางศาสนาพุทธที่ผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมีประกอบด้วยหลักเบญจธรรม กุศลกรรมบถ 10 ประการ และพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นจริยธรรมบนพื้นฐานของศีลธรรมหรือคุณธรรม

จริยธรรมในทัศนะของศาสนาคริสต์

ซิสเตอร์กาญจนา สิงห์สา (2567) ผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบด้วยหลักจริยธรรม ได้แก่ 1) มีรักเคารพกตัญญูต่อบิดา มารดา และผู้มีพระคุณ 2) มีความรักเมตตา ความกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ 3) จงครองเรือนด้วยความซื่อสัตย์ รักและให้อภัยต่อกัน 4) มีความซื่อสัตย์ สุจริตในการดำเนินชีวิตและประกอบสัมมาอาชีพ 5) ทำความดีด้วยความรักทั้งกาย วาจา และใจ 6) มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี และอย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่นให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ให้รักแม้กระทั่งศัตรูจงรักศัตรู อธิษฐานอวยพรให้ผู้ที่กดขี่ข่มเหงเราเพราะเหตุแห่งความชอบธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้นำอันดีต้องประกอบด้วยจริยธรรมในบุคคล มี 15 หัวข้อ คือ ความไม่โลภ ความสุภาพอ่อนน้อม ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความขยันหมั่นเพียร ความมีวาจาสัตย์ ความอดทนอดกลั้น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเคารพเชื่อฟัง คำสั่งสอน ความจริงใจอันบริสุทธิ์ ความรอบคอบ การไม่ลักทรัพย์ การใช้จ่ายอย่างประหยัด การรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และจริยธรรมแก่สังคม มี 11 หัวข้อ ดังนี้ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความรู้จักสามัคคี ความเสมอภาค ความเสียสละเห็นแก่ส่วนรวม ความเป็นระเบียบวินัย ความอาจหาญ ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ความมีปฏิสัมพันธ์ และการไม่ละเมิดของสิ่งผู้อื่น (สมมาตร เสถียร และคณะ, 2554)

สรุปได้ว่า จริยธรรมทางศาสนาคริสต์ที่ผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมีประกอบด้วย ดังนี้ คำสอนบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำความดีงามตามหลักศาสนา อย่างน้อย 6 ประการ และความประพฤติส่วนบุคคล และความประพฤติต่อสังคม

จริยธรรมในทัศนะของศาสนาอิสลาม

อับดุลละาะ เจ๊ะหลง (2564) ในปัจจุบันสังคมกำลังวิ่งตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่มุ่งสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นนับประการมากมาย เพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์และสังคมสมัยใหม่จึงไม่อาจหยุดนิ่งได้นั้น แนวความคิดการมองแบบองค์รวมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาดังกล่าว เพื่อให้มนุษย์สามารถยืนอยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้นั้น ทั้งนี้ความสามารถ ในการแยกแยะความดีงามได้อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมกับความสามารถเพื่อที่จะใช้ชีวิตกับบุคคลอื่นที่มีความหลากหลายอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุข ในสภาวะการณ์การเจริญเติบโตขึ้นท่ามกลางโลกในสมัยที่เรียกว่าศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นและมีแนวความคิดการกระจายองค์ความรู้ไปยังทั่วทุกมุมโลกนั้น หวังเพื่อให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาทักษะและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตหรือดำรงอยู่ได้ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีการอธิบายว่าทักษะสำคัญสำหรับคนในยุคสมัยใหม่ที่ต้องอาศัยทักษะทางด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านทักษะอาชีพ จึงกล่าวได้ว่า เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป เด็กและเยาวชนควรได้รับโอกาสทางการส่งเสริมทักษะเหล่านี้อย่างเท่าเทียมกันและเท่าถึงกัน อันเป็นสิทธิพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนควรได้รับ โดยเฉพาะสิทธิการอยู่รอด (Right of Survival) สิทธิด้านพัฒนาการ (Right of Development) และสิทธิการมีส่วนร่วม (Right of Participation) ผู้ที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ห้องศรัทธาบรรลุความสำเร็จก็คือผู้นำทางองค์กร หรือผู้นำทางการศึกษา ดังนั้นผู้นำทางการศึกษาต้องประกอบด้วยจริยธรรมในตัวเองเป็นอันดับแรกเพื่อสร้างความเชื่อใจแก่ผู้ตามในทางอิสลามหลักจริยธรรมด้านศาสนามีคำสอนให้ใช้ชีวิตด้วยการเลือกสรรในสิ่งที่ดีงามเป็นที่ยอมรับของสังคมและดำรงตนอยู่ในหลักธรรมคำสอน มุ่งพัฒนาตนเองให้มีความเพียบพร้อมที่ดี รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความเมตตาห่วงใย มีความรักเคารพผู้อื่น รู้จักปกป้องสิทธิของตนและไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่นเป็นผู้รู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เป็นผู้มีความอยุติธรรม หมั่นใฝ่หาความรู้ ต้องดำเนินชีวิตกระทำตนเป็นผู้ดำรงอยู่ในศีลธรรมรับผิดชอบหน้าที่ที่มีความห่วงใย มีความเมตตา มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น มีความเสียสละ ไม่รักขโมย ไม่เห็นแก่ตัวช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เป็นต้น

สรุปได้ว่า จริยธรรมทางศาสนาอิสลามที่ผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมีประกอบด้วย ดังนี้ เอื้อยหซาน คือ ความดีที่ต้องประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอหน้าที่ความรับผิดชอบ มารยาทจรรยาที่ต้องแสดงออกและคุณสมบัติทางจิตใจที่มีต่ออัลเลาะห์ พระผู้เป็นเจ้า บิดามารดา เพื่อน สามี ภริยา ลูกหลาน และประชาชน

องค์ความรู้

จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นจริยธรรมของผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

จริยธรรมของผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารองค์กร หรือหน่วยงาน ทางด้านการศึกษาเป็นสิ่งพื้นฐานสำคัญที่ผู้นำต้องมีและประพฤติปฏิบัติเพื่อความดีพร้อมของตนเอง และความดีพร้อมขององค์กรเพื่อให้ผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อใจ ความศรัทธา และความรัก เคารพ ยินยอมพร้อมใจอย่างเต็มที่ที่จะปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำมอบหมายต่าง ๆ ด้วยมีมุมมองในทัศนคติที่ดีงาม ต่อผู้นำของตน แม้ว่าปัจจุบันโลกและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดดด้วยวิทยาการทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่มีสิ่งหนึ่งที่ต้องไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคม คือ จริยธรรม หรือ Ethic ซึ่งหลักนี้หลายท่านหลายคนหรือผู้คนทั่วไปอาจเข้าใจว่าจริยธรรม คือ หลักคำสอนในทางศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วจริยธรรม คือ หลักความประพฤติในวิถีชีวิตประจำวันของตัวเรานั้น ประกอบไปด้วย

1. ความเชื่อใจและความศรัทธา ผู้นำในศตวรรษที่ 21 ต้องสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถ ความซื่อสัตย์ และเจตนาที่ดีของตนเอง เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเกิดศรัทธาและพร้อมจะร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ความเชื่อใจนี้เป็นรากฐานของการนำอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความเคารพและความรัก การเคารพในศักดิ์ศรี ความคิดเห็น และบทบาทของผู้อื่นเป็น หัวใจสำคัญของการนำยุคใหม่ ผู้นำต้องแสดงออกถึงความเมตตา เอาใจใส่ และให้ความสำคัญกับทุกคนอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความร่วมมือในองค์กร
3. การยินยอมพร้อมใจ การนำที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากการบังคับ แต่เกิดจากความสมัครใจของผู้ตาม ผู้นำจึงต้องมีทักษะในการสร้างแรงจูงใจ สื่อสารอย่างเปิดใจ และโน้มน้าวด้วยเหตุผลและคุณธรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับในบทบาทผู้นำโดยสมัครใจ

4. ทศนคติที่ต้งาม ผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ต้องมีทศนคติในเชิงบวก มองเห็นคุณค่าในศักยภาพของผู้อื่น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ทศนคติที่ดีจะช่วยให้ผู้นำสามารถนำพาทศนคติฝ่าฟันอุปสรรคและพัฒนาไปอย่างยั่งยืน

สรุป

จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติปฏิบัติอันดีงามสำหรับทุกคนในทุกแวดวงชนชั้น หากเป็นสิ่งที่ปฏิบัติโดยทั่วไป หมายถึง จริยธรรม หากเป็นสิ่งที่ข้อควรประพฤตินั้นโดยมีหลักของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อาจเรียกว่า ศีลธรรมก็ได้ ทั้งนี้ก็ได้มุ่งหมายว่า จริยธรรมจะต้องอิงอาศัยอยู่กับคำสอนของทางศาสนาเท่านั้น ความจริงแล้วจริยธรรมได้ฝังรากหยั่งลึกอยู่บนธรรมเนียมปฏิบัติหรือวัฒนธรรมซึ่งอาจปฏิเสธไม่ได้ว่าจริยธรรมก็ไม่อาจจะแยกออกโดยเด็ดขาดจากศีลธรรมได้ แต่มีความหมายมากกว่าศีลธรรม ดังนั้นจริยธรรม เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติชอบอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมคำสอนของศาสนา ตลอดจนหลักปรัชญา ทศนะ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า จริยธรรม คำศัพท์นี้เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายเชื่อมโยงในด้านเรื่องของคุณงามความดี จริยธรรมคือหลักแห่งประพฤติกฎที่ควรอันดีงามทั้งทางกาย และทางวาจา เหมาะสมที่ผู้นำต้องประพฤติปฏิบัติสำหรับตนเองและผู้ที่บังคับบัญชาที่มีความสงบสุข และมีความร่มเย็น ความประพฤติอันดีงามนี้เป็นเรื่องของความฝึกฝนอบรมบ่มนิสัยเพื่อเฝ้าหาสิ่งที่ดีที่ต้องปฏิบัติติดต่อกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอหรือเสมอดั้นเสมอปลายจนกลายเป็นอุปนิสัยหรือความเคยชิน ผู้นำที่มีจริยธรรมอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้งอันดีงามอยู่ข้างในทุกเมื่อทุกเวลา หรืออาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติที่เป็นลักษณะของพฤติกรรมกรรมการแสดงออกภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นเรื่องคุณงามความดีภายในจิตใจ โดยทั้งสองคำนี้มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกมาทั้งทางกาย และทางวาจาก็นั้น ย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และเป็นไปตามความรู้สึกลึกซึ้งทางจิตใจ และทางสติปัญญา ย่อมส่งผลต่อทศนะของผู้พบเห็นให้มีมุมมองต่อความเป็นผู้นำอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้นำทางการศึกษาต้องยึดมั่นถือมั่นในหลักจริยธรรมในการบริหารงานเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์จึงเป็นส่วนสำคัญที่ผู้นำต้องมีในศตวรรษที่ 21 นี้

เอกสารอ้างอิง

- จิราวรรณ อนันตพัฒน์., และคันสนีย์ จะสุวรรณ. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. ใน อนันตพัฒน์ (บ.ก.), *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14*. (1044-1053) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2549). การเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม. *วารสารนักบริหาร*, 26(3), 20 - 25.
- ซิสเตอร์กาญจนา สิงห์สา. (2567, 4 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย แสงสุรีย์ ทองขาว [การจดบันทึก]. ผู้อำนวยการโรงเรียนเซนต์ราฟาแอล, สมุทรปราการ.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2565). ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาวาจาผู้นำ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 365 - 378.
- พระมหาสมบุญ สุธมโม (ทองแก้ว). (2557). บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 89 - 102.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74. หน้า 1 - 23.

- พระมหาพิชัยมรก ปรีบุญโณ. (2567, 2 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย แสงสุรีย์ ทองขาว [การจดบันทึก].
 รัชการการผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม, ฉะเชิงเทรา.
- พระมหาอำพล ชัยสารีและคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความเชื่อมั่นใน
 ตนเอง. *Journal of Modern Learning Development*, 7(7), 417 - 436.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สมจินต์ มุสิกังศรี และศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี. (2564). *คุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตสองทะเล จังหวัดสงขลา = The Qualifications of
 Educational Institution Administrators in the 21st Century in Secondary Schools
 the Song Thalae Consortium, Songkhla Province*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สมมาตร เสถียร และคณะ. 2554. การวิเคราะห์เนื้อหาจริยธรรมที่ปรากฏในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ภาค
 พันธสัญญาเดิม หมวดบทกวีและวรรณกรรมปัญญา. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 4(2), 67 - 79.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2565). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 44). กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2514). *ประมวลพระนิพนธ์: การศึกษา*. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2560). จริยศาสตร์, จริยธรรม และคุณธรรมตามแนวความคิดของนักปรัชญา.
วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 22(2), 37 - 53.
- สมชาย เทพแสง. (2565). ผู้นำคุณภาพ หัวใจสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน
 2568 จาก <http://www.inspect6.moe.go.th/adisai/QualityLeadership.htm>
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสียกฤษณ์. (2564). *หลักการบริหารเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ:
 ประชาชน.
- อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง. (2564). จิตลักษณะภาวะผู้นำในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในศตวรรษที่ 21 สำหรับ
 ผู้นำมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ
 ศิลปะ*, 1(4), 1 - 14.
- อินฉา ศิริวรรณ. (2557). *รูปแบบของภาวะผู้นำทางการศึกษา*. (สารนิพนธ์). จาก
http://pbs.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/02/00157_33_2557
- Clint, Frank. (2019). What is Educational Leadership? - Concepts & Theories. Retrieved from
<https://study.com/academy/lesson/what-is-educational-leadership-concepts-theories.html>.
- Guru. (2556, 26 พฤศจิกายน). *การศึกษา หมายถึง?*. จาก <https://guru.sanook.com/24034/>
- Northouse, Peter G. (2007). *Leadership Theory and Practice*. (3rd ed.). Western Michigan
 University: SAGE Publications.
- Pratummapidok. (1997). *Leadership is Important to People Development, Developing
 Countries*. (2nd ed.). Bangkok: Thammapha.

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567
เรื่อง กีบาด ของประเสริฐศักดิ์ ปัทมะริต
NORTHERN THAI DIALECT WORDS IN THE 2024 S.E.A. WRITE AWARD-
WINNING LITERARY WORK KI BAD BY PRASERTSAK PADMARIT

พงศภัค เพยพร^{1,*} และ สถาพร ปุ่มเป้า²
Pongsapak Peryporn^{1,*} and Sathaporn Poompao²

(Received: March 16, 2025; Revised: April 22, 2025; Accepted: April 25, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมจัดหมวดหมู่คำศัพท์ และแปลความหมายคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง กีบาด ของ ประเสริฐศักดิ์ ปัทมะริต เป็นภาษาไทยมาตรฐาน โดยใช้แนวทางการจัดหมวดหมู่ตามกรอบความคิดการวิจัยของ นวพรรณ พันธุ์เมธา และคณะ (2540) เป็นเกณฑ์ คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่อง กีบาด จำนวน 99 คำ จัดหมวดหมู่ได้ 13 หมวดหมู่ โดยพบมากที่สุด คือ หมวดหมู่กิริยาอาการ จำนวน 22 คำ รองลงมาคือ หมวดหมู่พืช จำนวน 12 คำ หมวดหมู่การพูด จำนวน 11 คำ หมวดหมู่สิ่งของเครื่องใช้ และ หมวดหมู่บุคคล จำนวน 9 คำ หมวดหมู่เวลา จำนวน 8 คำ หมวดหมู่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม หมวดหมู่สภาพบ้านเมืองและที่อยู่อาศัย และหมวดหมู่อื่น ๆ จำนวน 6 คำ หมวดหมู่ค่านิยมประเพณีและการบันเทิง จำนวน 4 คำ หมวดหมู่ร่างกาย หมวดหมู่ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และหมวดหมู่สัตว์ จำนวน 2 คำ ตามลำดับ ทั้งนี้ การศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ช่วยให้ผู้อ่านถอดรหัสความหมายของภาษาที่ใช้ในการแต่ง สามารถทำความเข้าใจเนื้อเรื่องของวรรณกรรมที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ, กีบาด, รางวัลซีไรต์

Abstract

This article aimed to study, compile, categorize, and translate Northern Thai dialect vocabulary found in the 2024 S.E.A. Write Award-winning literary work Ki Bad by Prasertsak Padmarit into Standard Thai. The classification followed the framework proposed by Nawaphan Phanthumetha et al. (1997). A total of 99 dialectal words were identified and grouped into 13 semantic categories. The most frequent category was “actions and

¹ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Program in Teaching Thai, Buddhachinaraj Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² สาขาวิชาการสอนภาษาไทย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² Program in Teaching Thai, Buddhachinaraj Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

* Corresponding author. E-mail: pongsapak282539@gmail.com

behaviors” (22 words), followed by “plants” (12 words), “speech” (11 words), “tools and utensils” and “people” (9 words each), “time” (8 words), “clothing,” “environment and dwellings,” and “others” (6 words each), “values, traditions, and entertainment” (4 words), and finally “body parts,” “beliefs and sacred entities,” and “animals” (2 words each). The study of Northern Thai vocabulary facilitated readers’ ability to decode the meanings embedded in the regional language used in the narrative, thereby enhancing comprehension of the literary work.

Keywords: Northern Thai Dialect Vocabulary, KI BAD, Southeast Asian Writers Award

บทนำ

ภาษาไทยถิ่นเหนือนับเป็นภาษาหนึ่งในภาษาตระกูลไท (Tai Language Family) ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวันตามท้องถิ่นใน 8 จังหวัดทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน โดยผู้คนในจังหวัดเรียกภาษาของตนว่า “คำเมือง” หรือออกเสียงตามภาษาไทยถิ่นเหนือว่า “กำเมือง” (อัคราภรณ์ จันทรสว่าง และรัชตพล ชัยเกียรติธร, 2566) ซึ่งวรรณกรรมที่อุดมไปด้วยศิลปะการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในการเรียบเรียง เพื่อนำเสนอเรื่องราววิถีวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาล้านนา คือ นวนิยายเรื่อง “ก๊ีบาด” ผลงานของ ประเสริฐศักดิ์ ปัตมะริด ที่คว่ำรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี พ.ศ.2567 สอดคล้องกับ ตรีศิลป์ บุญขจร กล่าวถึงเรื่อง “ก๊ีบาด” ว่าเป็นงานแสดงถึงความกล้าของนักเขียนในการใช้ภาษาไทย เล่นภาษาในเรื่องหาญกล้าด้วยการใช้ภาษาถิ่น หรือภาษาเมือง ทั้งในบทบรรยายและบทสนทนา (พิเชฐ แสงทอง, 2567)

“ก๊ีบาด” ผู้เขียนเป็นคนภาคตะวันออก แต่หลงใหลวัฒนธรรมประเพณีล้านนา มีความสนใจใคร่รู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่น ชื่นชอบภาษาเมือง วัฒนธรรม อ่านวรรณกรรมของนักเขียนล้านนา จนนำมาสู่การเขียนนวนิยายเรื่อง ก๊ีบาด ดังที่ ธัญญา สังขพันธานนท์ ประธานกรรมการตัดสิน และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ กล่าวว่า ประเสริฐ ปัตมะริด เป็นนักเขียนหน้าใหม่ โดยผลงาน “ก๊ีบาด” เป็นเรื่องราวที่มีสีสันของตระกูลช่างทอผ้าแม่แจ่ม การสร้างสรรค์ผลงานของนักเขียนเปรียบกับผ้าทอผืนหนึ่งที่เต็มไปด้วยความประณีตละเอียดละไมร้อยเรียงดังการทำงานของกี่ทอผ้า ถ่ายทอดความเชื่อ จารีตประเพณี ชีวิตถ่ายทอดผ่าน 16 บท ซึ่งตั้งชื่อตามลายชิ้นตีนจกแม่แจ่ม ที่สำคัญผู้เขียนเสนอเรื่องราวสามชั่วอายุคน รุ่นแม่ รุ่นลูก และรุ่นหลาน สืบทอดการทอชิ้นตีนจก มีความหมายต่อผู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศ ผู้เขียนใช้ชื่อเรื่อง “ก๊ีบาด” สื่อถึงความทรงจำอันเจ็บปวดและประสบการณ์อันเจ็บปวด เป็นชะตากรรมที่ตัวละครเผชิญเรื่องราวในนิยายเปิดโอกาสให้ผู้อ่านตีความหลากหลายมิติ โดยผู้เขียนทิ้งปมปัญหาให้ครุ่นคิด (พิเชฐ แสงทอง, 2567) จึงกล่าวได้ว่า “ก๊ีบาด” เป็นผลงานวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าที่จะช่วยกระตุ้นพลังปัญญาให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงสนใจศึกษารวบรวมจัดหมวดหมู่คำศัพท์ และแปลความหมายคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง ก๊ีบาด ของ ประเสริฐศักดิ์ ปัตมะริด เป็นภาษาไทยมาตรฐาน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือภายในเรื่อง

เนื้อเรื่องย่อของวรรณกรรม เรื่อง “ก๊าด”

ผ้าขึ้นตีนจก เป็นผ้าขึ้นของแม่ญิงชาวแม่แจ่มทุกคนที่จะต้องทอเป็น และแม่ญิงแม่แจ่มทุกคนต้องมีผ้าขึ้นตีนจกอย่างน้อยคนละผืนไว้เป็นเครื่องแต่งกายสวมใส่ แสดงถึงความงดงามเพื่อเก็บไว้เป็นมรดกตกทอดสู่รุ่นลูกหลาน แม่หม่อนเอือนแก้ว เป็นช่างทอผ้าฝีมือดีของแม่แจ่ม ปัจจุบันมีอายุมากจึงตั้งใจหาผู้สืบทอดการทอผ้าขึ้นตีนจก จึงได้เลือกหงส์ ซึ่งเป็นหลานชายที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นผู้มารับหน้าที่การสืบทอดการทอผ้าขึ้นตีนจก แต่แม่อุ้ยนาคซึ่งเป็นลูกสาวของแม่หม่อนเอือนแก้วรู้สึกไม่พอใจ เพราะตนเป็นลูกสาวแม่หม่อนเอือนแก้วแต่ไม่คิดที่จะถ่ายทอดวิชาการทอผ้าให้ตน หรือจับตึบหลานสาวก็ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากแม่หม่อนเอือนแก้วในการรับหน้าที่การทอผ้า เวลาผ่านไปหงส์ได้เรียนรู้วิธีการทอผ้าจากแม่หม่อนเอือนแก้วเรื่อยมา

เมื่อใกล้ถึงวันจุลจลิน ซึ่งจะมีประเพณีการทอผ้าไตรให้เสร็จภายในคืนเดียว และถวายในวันรุ่งขึ้นจับตึบได้รับหน้าที่การรับขนวนนางสัตตบรรพ แม่อุ้ยนาคจึงเตรียมจัดหาผ้าขึ้นตีนจกให้ใส่ในงาน แต่แม่อุ้ยนาคไม่มีผ้าขึ้นตีนจกสะสมไว้เลยสักผืน เพราะหลังจากทอเสร็จก็ต้องรีบขายเพื่อนำเงินมาเจือจุนครอบครัว หงส์จึงรับหน้าที่เป็นคนทอให้พี่สาวใส่ จนถึงวันงานขนวนนางสัตตบรรพเคลื่อนผ่านสายตาของทุกคนหากแต่นางรำที่เห็นไม่ใช่จับตึบแต่กลับเป็นหงส์ ชาวบ้านพากันนิทราถึงการกระทำดังกล่าว เพราะถือเป็นเรื่องที่ไม่ควร ผิดจารีตประเพณี ตั้งแต่ทอผ้าขึ้นตีนจกและมารำเป็นนางสัตตบรรพ จนแม่หม่อนเอือนแก้วถึงกับเป็นลมล้มไป และเห็นร่างของแม่บัวเงินลูกสาวที่ถูกข่มขืนในวันพิธีจุลจลินในอดีตที่เป็นบาดแผลอันแสนเจ็บปวดของแม่หม่อนเอือนแก้ว แม่บัวเงินเป็นลูกรักของแม่หม่อนเอือนแก้ว ทอผ้าขึ้นตีนจกได้เก่งและสวยงามเช่นผู้เป็นแม่ ต่างจากแม่อุ้ยนาคน้องสาวที่เป็นลูกชังของแม่หม่อนเอือนแก้วมาโดยตลอด แม้แต่ตอนที่หนีจากพ่อสิงห์คำก็เกือบโดนทิ้งให้อยู่กับพ่อ นี่จึงเป็นบาดแผลในใจของแม่อุ้ยนาคตั้งแต่นั้นมา หลังจากเหตุการณ์ที่หงส์เป็นนางรำในขนวนนางสัตตบรรพคนในบ้านต่างถูกนิทรา แม่หม่อนเอือนแก้วเก็บตัวอยู่ในห้องทอผ้าลายที่ไม่มีใครเคยเห็น ประจวบกับช่วงนั้นมีสงครามโลกเข้ามา ชาวแม่แจ่มทุกคนต่างเดือดร้อนเพราะสงคราม หงส์เกือบถูกบังคับไปเป็นทหารแต่แม่อุ้ยนาคให้อาผ้าขึ้นตีนจกมาใส่เพื่อหลอกพวกทหารญี่ปุ่น ต่อมาไม่นานแม่หม่อนเอือนแก้วก็เสียชีวิตลง ลูกหลานต่างช่วยกันจัดพิธีศพให้อย่างตามอัตภาพเพราะอยู่ในช่วงสงคราม ในวันเพ็ญพิธีการตัดสายสัมพันธ์หรือพิธีตัดสวดดอกของชาวแม่แจ่ม แม่อุ้ยนาคร่วมพิธีอย่างเรียบร้อยแต่ไม่รู้จะดีใจหรือเสียใจที่แม่เอือนแก้วผู้สร้างบาดแผลในใจให้กับแม่อุ้ยนาคจากไปแล้ว หลังจากพิธีศพทุกคนต่างทำงานเพื่อเจือจุนครอบครัว แม่อุ้ยนาคเป็นคนทอผ้าขึ้นมัดรีของแม่หม่อนเอือนแก้วที่ทอค้างไว้ต่อ ส่วนจับตึบปลอมตัวเป็นผู้ชายไปทำถนน และหงส์ปลอมตัวเป็นผู้หญิงไปรับจ้างหาบของจนเกือบทหารญี่ปุ่นจับได้และคิดว่าหงส์เป็นสายลับของทหารอีกฝ่าย โชคดีที่มีทหารหนุ่มญี่ปุ่นคนหนึ่งช่วยไว้ได้ หงส์จึงแอบชอบนายทหารหนุ่มคนนั้น

ต่อจากนั้นหงส์จึงถูกเป็นผู้สงสัยว่าเป็นสายลับของทหารอีกฝ่ายทำให้โดนไล่ล่าตามอย่างหนัก ได้ไปหลบภัยอยู่ที่วัดป่าแดดรับหน้าที่ดูแลปรนนิบัติหลวงพ่อที่วัด ในวันหนึ่งมีทหารได้รับบาดเจ็บสาหัสมาอยู่ที่ป่าช้าของวัด หลวงพ่อจึงรับมารักษาและให้หงส์ดูแลต่อ ทำให้ทราบว่าทหารคนนั้นคือคนที่เคยช่วยชีวิตของหงส์จากการที่ถูกจับได้ เมื่อหายดีแล้วหงส์จึงตั้งชื่อให้ว่าอินตา ทั้งสองมีความรักให้กัน หลังจากสงครามสงบทั้งสองออกมาใช้ชีวิตร่วมกันเช่นกับคู่รักอื่น อินตาทำไร่ทำนาทำงานนอกบ้าน ส่วนหงส์ทอผ้าและดูแลงานในบ้าน จนแม่อุ้ยนาคและหลวงพ่อจัดงานแต่งงานอย่างเรียบง่ายให้ที่วัด ทั้งสองแต่งงานกันอย่างมีความสุข

เมื่อพิธีเสร็จและพ้นเขตวัดอินตาก็ถูกทหารของญี่ปุ่นฆ่าจนเสียชีวิตต่อหน้าหงส์เพราะรู้ว่าอินตาเป็นสายลับ หงส์ร้องไห้เสียใจแทบขาดใจกับเหตุการณ์นั้น หงส์ไม่นั่งขึ้นตื่นอีกเลยแม้เวลาผ่านไปหลายปี เพราะไม่อยากให้ใครเห็นหงส์นั่งผ้าขึ้นตื่นจนนอกจากอินตา แต่ชีวิตต้องเดินต่อไป กว่าหงส์จะทำใจมานั่งก็ทอผ้าก็ใช้เวลาอยู่นานเช่นเดียวกับแม่หม่อนเหือนแก้ว จันทิบัติได้กับการเรียน ถือเป็นผู้หญิงคนแรกที่ติดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แม่อุยนาทอชิ้นผ้าทอเสร็จในที่สุดแม้ช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้ แต่ก็ทันถวายกันต์เทศน์ในอีกสี่ปีถัดมา หงส์มองก็หลังเก่าของแม่หม่อนเหือนแก้วนึกถึงคำสอนที่ถ่ายทอดวิชาให้พร้อมคำพูดที่ว่า “อันภษาหน้าเป็นไป เป็นช่างทอที่ดี รักษาลายบะเก่าหม่อนเอาไว้ให้ลูกหลานน้อม” ตอนนี้หงส์ทอทุกลายในชิ้นเจียงแสนไหมคำผืนนั้นได้แล้ว ตั้งใจจะทอสิบหกลายในผืนเดียวอีกรอบไว้เป็นมรดกของลูกหลานต่อไป แม่อุยแม่แจ่มทุกคนต้องมีชิ้นตื่นจนอย่างน้อยคนละหนึ่งผืน

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมเรื่องก๊าด จากการแบ่งออกเป็น 3 ภาค ตามข้อบทที่สะท้อนจังหวะของการทอผ้า ได้แก่ เวนขึ้น ตัวขึ้น และตื่นขึ้น มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นการต่อสู้ข้ามเพศ การสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าทางเพศ วัฒนธรรม รวมทั้งการเก็บจำความทรงจำทั้งที่งดงามและความโหดร้าย

เนื้อหา

การศึกษารวบรวมภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง ก๊าด ของประเสริฐศักดิ์ ปัทมะริต โดยใช้แนวทางการจัดหมวดหมู่ตามกรอบความคิดการวิจัยของ นวพรรณ พันธุมธธา และคณะ (2540) ที่ได้แบ่งหมวดคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือไว้จำนวน 17 หมวด คือ 1. บุคคล 2. ร่างกาย 3. ความเป็นไปในชีวิต 4. อาชีพ 5. กิริยาอาการ 6. ลักษณะนิสัยความสามารถและการรับรู้ 7. ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 8. ค่านิยม ประเพณีและการบันเทิง 9. เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 10. อาหาร 11. สภาพบ้านเมืองและที่อยู่อาศัย 12. การพูด 13. สัตว์ 14. พืช 15. เวลา 16. สิ่งของเครื่องใช้ และ 17. อื่น ๆ จากนั้นนำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือแปลเป็นภาษาไทยมาตรฐาน ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ
2. อ่านวรรณกรรม เรื่อง ก๊าด ของประเสริฐศักดิ์ ปัทมะริต อย่างละเอียด แล้วสังเกตคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ และทำเครื่องหมายสัญลักษณ์หรือขีดเส้นใต้คำศัพท์นั้น ๆ
3. นำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่พบในเรื่องบันทึกลงในตารางที่สร้างขึ้น จากนั้นทำการค้นคว้าความหมาย โดยใช้ระบบการสืบค้นจากเว็บไซต์มรดกล้านนา พจนานุกรมภาษาล้านนา-ไทย, ไทย-ล้านนา ที่พัฒนาขึ้นโดย จริย์ สุนทรสิงห์ เพื่อแปลความหมายของคำศัพท์
4. นำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือมาจำแนกจัดเป็นหมวดหมู่ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นทำการแจกแจงความถี่ และคำร้อยละ
5. นำเสนอองค์ความรู้เป็นลักษณะการเรียบเรียงพรรณนา

ตารางที่ 1 แสดงผลการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในวรรณกรรม เรื่อง กีบาด

หมวดหมู่คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ	จำนวนคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏ	ร้อยละ	จัดลำดับ
1. บุคคล	9	9.09	4
2. ร่างกาย	2	2.02	8
3. ความเป็นไปในชีวิต	ไม่ปรากฏ		
4. อาชีพ	ไม่ปรากฏ		
5. กิริยาอาการ	22	22.22	1
6. ลักษณะนิสัย ความสามารถ และการรับรู้	ไม่ปรากฏ		
7. ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์	2	2.02	8
8. ค่านิยม ประเพณี และการบันเทิง	4	4.04	7
9. เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	6	6.06	6
10. อาหาร	ไม่ปรากฏ		
11. สภาพบ้านเมือง และที่อยู่อาศัย	6	6.06	6
12. การพูด	11	11.11	3
13. สัตว์	2	2.02	8
14. พืช	12	12.12	2
15. เวลา	8	8.08	5
16. สิ่งของเครื่องใช้	9	9.09	4
17. อื่น ๆ	6	6.06	6
รวม	99	100	13

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่อง กีบาด ผู้แต่งใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จำนวนทั้งสิ้น 99 คำ เมื่อนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่ามีจำนวน 13 หมวดหมู่ โดยพบภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่กิริยาอาการ มากที่สุด จำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 22.22 รองลงมาคือ หมวดหมู่พืช จำนวน 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.12 รองลงมาคือ หมวดหมู่การพูด จำนวน 11 คำ คิดเป็นร้อยละ 11.11 รองลงมาคือ หมวดหมู่สิ่งของเครื่องใช้ และหมวดหมู่บุคคล จำนวน 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 9.09 รองลงมาคือ หมวดหมู่เวลา จำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.08 รองลงมาคือ หมวดหมู่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สภาพบ้านเมืองและที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ จำนวน 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.06 รองลงมาคือ หมวดหมู่ค่านิยมประเพณีและการบันเทิง จำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.04 รองลงมาคือ หมวดหมู่ร่างกาย ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสัตว์ จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.02 ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ไม่ปรากฏ จำนวน 4 หมวดหมู่ คือ หมวดหมู่ความเป็นไปในชีวิต หมวดหมู่อาชีพ หมวดหมู่ลักษณะนิสัยความสามารถและการรับรู้ และหมวดหมู่อาหาร

จากการศึกษาหมวดหมู่คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่อง กีบาด เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ เนื่องจากการเข้าใจความหมายจะส่งผลต่อการอ่านวรรณกรรม

เพื่อให้รับรู้และเข้าใจถึงเรื่องราวต่าง ๆ ภายในเรื่อง เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ตลอดจนเจตนารมณ์ของผู้แต่งที่ถ่ายทอดส่งต่อมายังผู้อ่าน โดยสามารถแปลความหมายคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาไทยมาตรฐาน ได้ดังนี้

1. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับกิริยาอาการ จำนวน 22 คำ

กิริยาอาการ หมายถึง การกระทำ อาการที่แสดงออกมาทางกาย มารยาท เช่น กิริยานอบน้อม กิริยาทรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่กิริยาอาการ มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่กิริยาอาการ

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. หื้อ	ให้	12. เป็นปี	เป็นลม
2. ผ่อ	ดู	13. เหลือก่ำ	ดื้อ, ไม่ฟังคำตักเตือน
3. เตว	เดิน	14. เดียม	จุกะจี
4. ล่น	วิ่ง	15. สวก	ดูร้าย
5. อู้	พูด	16. สละสลุง	ทำความสะอาด
6. ยับ	จับ	17. ญั่วว	ลูกชู้, ลูกซัน
7. จ่ม	บ่น	18. ดังไฟ	จุดไฟ
8. ผะเลิด	สิ้น	19. ฮักเมา	หลงรัก
9. ขว้าง	ทิ้ง	20. ขอสุมา	ขอสมา, ขอขมา, ขอโทษ
10. หั้น	เห็น	21. มาบตาซัง	สายตาจ้องมองด้วยความชิงชัง
11. ก้าย	น่าเบื่อ	22. เสี่ยงใจ	หมดใจ ไม่มีอะไรจะพูดหรือสงสัยต่อแล้ว ใช้ในเชิงลบ

2. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับพืช จำนวน 12 คำ

พืช หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่โดยทั่วไปสร้างอาหารเองโดยการสังเคราะห์แสง, เมล็ดพันธุ์ไม้, สิ่งที่จะเป็นพันธุ์ต่อไป, พืชพันธุ์ ก็ใช้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่พืช มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่พืช

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. สะลัก	ต้นยอป่าหรือต้นสลักป่า	7. ต้นสะหลี	ต้นโพ
2. หมดนะ	ต้นสมอไทย	8. หมดกาย	ต้นมะกายคัต
3. หมดนมวัว	ต้นนมวัว	9. สัมหมดตะ	ตะคร้อ ผลไม้ปารสเปรี้ยว
4. หมดลินไม้	ต้นเพกา	10. ผักหนอก	ใบบัวบก
6. ไม้ฮัก	ต้นรัก	11. หลัวว้างวาย	ใบสาบเสือ
		12. บ่าเชื้อส้ม	มะเขือเทศ

3. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับการพูด จำนวน 11 คำ

การพูด หมายถึง พฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกหรือความต้องการของผู้พูด เพื่อสื่อความหมายไปยังผู้ฟังโดยใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง สีหน้า แววตา และกิริยาท่าทาง เพื่อให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจ และสนองตอบต่อสารที่ผู้พูดได้สื่อไปยังผู้ฟัง (ศิริรัตน์ กลยะณี และพระมหาขวัญชัย กิตติปาโล, 2558) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่การพูด มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่การพูด

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. ฮา	กู	6. เป็นจะเป็นนะ	พูดจริงจึงเป็นงานเป็นการ
2. คิง	มึง	7. ยังบ่แล้วเตื่อ	ยังไม่เสร็จดี
3. ลูก	มาจาก	8. ลูก	มาจาก
4. ตางใด	ทางใด, ที่ใด	9. ปะแล่ด	ผิด ไม่ตรง
5. แดดแซแล	แดดจัด แดดจ้ำ	10. ลำ	อรรอย
		11. จะไป	อย่า

4. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับบุคคล จำนวน 9 คำ

บุคคล หมายถึง คนซึ่งสามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เรียกว่า บุคคลธรรมดา และคำว่า บุคคลยังหมายถึง กลุ่มบุคคลหรือองค์กรซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่ง ที่ไม่ใช่บุคคลธรรมดา และให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เรียกว่า นิติบุคคล และบุคคล มี 2 ประเภท คือ บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่บุคคล มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่บุคคล

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. แม่หม่อน	แม่ทวด	5. แขกกูลวา	ในบริบทนี้ หมายถึง ชาวอินเดีย
2. อ้อย	ปู่ตายาย	6. ปู่จ้าน	มัคนายก
3. ขะโยมวัด	ลูกศิษย์วัดที่ยังไม่มีโอกาสบวช เด็กวัดฝึกหัด	7. ยาง	คำเรียกของคนล้านนาที่ใช้เรียกชาติพันธุ์กะเหรี่ยง
4. สาวจี	สาวแรกรุ่น	8. แขกกูลวา	ในบริบทนี้ หมายถึง ชาวอินเดีย
		9. ละอ่อนตอนแต่น	เด็กน้อย

5. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ จำนวน 9 คำ

สิ่งของ หมายถึง วัตถุต่าง ๆ ส่วนคำว่า เครื่องใช้ หมายถึง สิ่งของสำหรับการใช้การต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่สิ่งของเครื่องใช้ มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่สิ่งของเครื่องใช้

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. หีด	หีบ	6. โกม	โคม
2. คั่ว	ข้าวของเครื่องใช้	7. ต้อม	ตุ้มใส่น้ำ
3. คู้	ถึงน้ำ	8. ก้วย	ตะกร้า
4. ขะแจ	กุญแจ	9. เฟี้ยน	อุปกรณ์ปั่นฝ้ายเป็นเส้นด้าย โครงสร้างทำจากไม้ มีวงล้อสำหรับหมุน
5. สลาด	ไม้กวาดทางมะพร้าว		

6. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับเวลา จำนวน 8 คำ

เวลา หมายถึง ช่วงขณะ ความยาวนานที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยนิยามกำหนดขึ้นเป็นครู่ คราว วัน เดือน ปี เป็นต้น เช่น เวลาเป็นเงินเป็นทอง ขอเวลาสักครู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เวลา มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เวลา

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. เมิน	นาน	5. ขวาย	สาย
2. วันพุก	พรุ่งนี้	6. ข้าวตอน	มือเที่ยง
3. วันคำ	ทั้งวันทั้งคืน	7. แลง	เย็น
4. ปีเหมา	ปีนักษัตรกระต่ายหรือปีเถาะ	8. เมื่อลุน	ในภายหลัง

7. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม จำนวน 6 คำ

เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม หมายถึง การป้องกันร่างกายจากมลภาวะ รวมทั้งป้องกันอันตรายจากภายนอก ถือว่าเป็นหน้าที่ทางกายภาพ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มยังเป็นการบ่งบอกถึงภาพลักษณ์ของผู้สวมใส่ สถานภาพทางสังคมที่จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพ แสดงให้เห็นถึงรสนิยมของผู้สวมใส่เป็นอย่างดี (ชนตติ พุ่มพฤษ, 2564) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

คำศัพท์	ความหมาย
1. ลายเขียวหมา	ลายผ้าชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายงู มักใช้ทอผ้าปูที่นอนเช่นเดียวกันลายเขียวหมา
2. ลายละกอน	มาจาก “ละคร” หรือ นคร หมายถึง นครเขลางค์ หรือเมืองลำปาง ชาวเชียงใหม่สมัยก่อนเรียกชาวลำปางว่า “จาวละกอน” เมื่อตั้งชื่อลายขึ้น จึงสื่อถึงลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากลายขึ้นลำปาง
3. จีดอกก๊วก	ลายทอที่มีลักษณะเหมือนดอกไม้ตูม มักทอกลางโคมในลายละกอนน้อย
4. ผ้าหลบ	ผ้าปูที่นอน
5. ผ้าตวบ	ผ้าห่ม
6. สะลี	ที่นอน

8. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองและที่อยู่อาศัย จำนวน 6 คำ

ที่อยู่อาศัย หมายถึง อาคารบ้านเรือน รวมถึงตึก โรง และแพ ที่มนุษย์จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยทั้งกลางวันและกลางคืน ภายในที่อยู่อาศัยประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการ มีทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย อุปกรณ์และสิ่งที่ใช้สอยที่จำเป็นตามความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดีงามทั้งส่วนตัวและครอบครัวของผู้พักอาศัย (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่สภาพบ้านเมืองและที่อยู่อาศัย มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่สภาพบ้านเมืองและที่อยู่อาศัย

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. เอือน	เรือน	4. กาด	ตลาด
2. โต้ง	ทุ่ง, ทุ่งนา	5. เหมย	หมอก
3. น้ำแม่	แม่น้ำ	6. ป่าเหว	ป่าช้า

9. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับอื่น ๆ จำนวน 6 คำ โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่อื่น ๆ มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่อื่น ๆ

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. ขี้เปอะ	ขี้โคลน	4. สีชมอ่อน	สีชมพู
2. ตายเข้าเหว	ตายแล้วถูกแบกเข้าป่าช้า	5. อิม	เกือบ
3. สียอดต่อง	สีเขียวอ่อน	6. ป่อง	หน้าต่าง

10. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับค่านิยม ประเพณีและการบันเทิง จำนวน 4 คำ

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณหรือสังคมยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง ส่วนคำว่า ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี และคำว่า บันเทิง หมายถึง เบิกบาน รื่นเริง ทำให้รู้สึกสนุก เช่น รายการบันเทิง บำเทิง หรือ ประเทิง ก็ว่า ลูกคำของ “บันเทิง” คือ บันเทิงกาสร บันเทิงคดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่ค่านิยม ประเพณีและการบันเทิง มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่ค่านิยม ประเพณีและการบันเทิง

คำศัพท์	ความหมาย	คำศัพท์	ความหมาย
1. ปะเก๋า	โบราณ	3. ทานขันข้าว	การเตรียมสำหรับอาหารนำไปถวายพระสงฆ์ที่วัด
2. ประเวณี	ประเพณี	4. วันดา	วันก่อนวันงานจริง ใช้ในบริบทวันที่เตรียมงาน และเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ก่อนทำบุญใหญ่

11. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับร่างกาย จำนวน 2 คำ

ร่างกาย หมายถึง รูปลักษณะที่มองเห็น เป็นความจริงทางโลกที่จับต้องได้ และไม่แตกต่างกันในระดับโครงสร้างเผ่าพันธุ์ตามหลักชีววิทยา ร่างกายถูกเข้าใจว่าเป็นรูปร่างที่เรามองเห็นส่วนลักษณะอาหารที่มองไม่เห็น (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2560) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่ร่างกายมีความหมายดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่ร่างกาย

คำศัพท์	ความหมาย
1. ขนคิง	ขนทั่วร่างกาย
2. ฮูตัง	รูจมูก

12. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 2 คำ

ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง สิ่งที่อยู่คู่คนไทยมายาวนาน เปรียบเสมือนกำลังใจในการใช้ชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยมีการดำเนินชีวิตที่ควบคู่กับวัฒนธรรมความเชื่อ เช่น การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ การสร้างศาล การสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไสยศาสตร์ (กิตติศักดิ์ รุจิกาญจนรัตน์ และกนก พานทอง, 2563) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความหมายดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

คำศัพท์	ความหมาย
1. ซีด	อัปมงคล, ลักษณะไม่ดีไม่งามไม่สมควรกระทำ
2. ผาธนา	อธิษฐาน, प्रारธना

13. ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่เกี่ยวกับสัตว์ จำนวน 2 คำ

สัตว์ เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤตว่า สัตฺตว (อ่านว่า สัต-ตะ -วะ) ภาษาสันสกฤตคำนี้มีความหมายตามรากศัพท์ว่า ความเป็น หมายถึง สิ่งมีชีวิตแบบหนึ่ง ตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา คำว่า สัตว์ มีความหมายกว้าง หมายถึง สัตว์ในอบายภูมิ มนุษย์ พระโพธิสัตว์ เทวดา และพรหม ซึ่งเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2553) โดยคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่สัตว์มีความหมายดังนี้

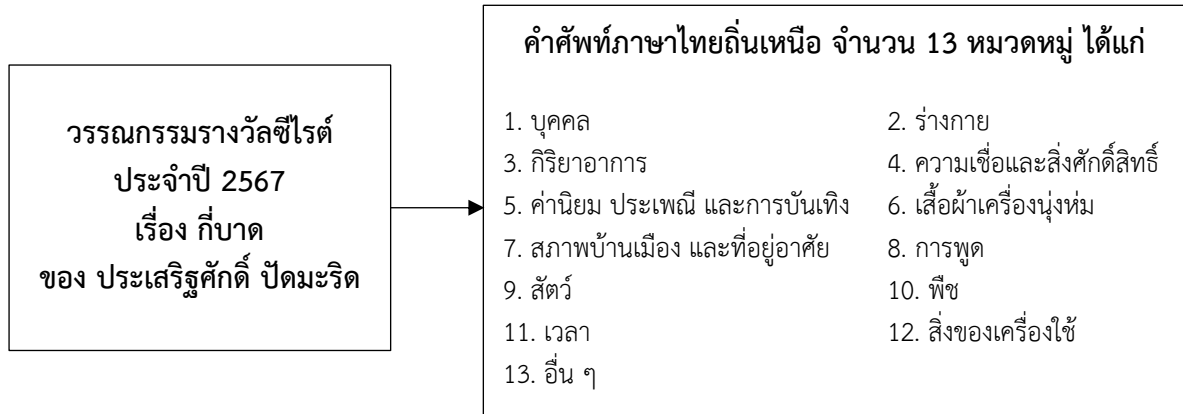
ตารางที่ 14 แสดงความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือหมวดหมู่สัตว์

คำศัพท์	ความหมาย
1. หมาแม่ด้อง	หมาที่มีลูกแล้วหลยคอก โดยมากแล้วจะดุกว่าหมาทั่วไป
2. ปลาหลิมน	ปลาช่อน

องค์ความรู้

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง กีบาคของประเสริฐศักดิ์ ปัทมะริต สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป

การศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2567 เรื่อง กีบาคของประเสริฐศักดิ์ ปัทมะริต เป็นงานวรรณกรรมที่นำเสนอภาษาไทยถิ่นเหนืออย่างลึกซึ้งในหลายแง่มุมแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน ไม่กลายเป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านทั่วไป ผู้เขียนเลือกใช้คำศัพท์ตามแผนการเล่าเรื่องและบริบทตั้งแต่ชื่อเรื่อง เล่นคำระหว่าง กีบาค ที่หมายถึง ราคา และ กีบาค ที่หมายถึง บาดแผล นับเป็นการสร้างสัญลักษณ์หลายชั้นว่า ราคาค่าความเจ็บปวด สะท้อนความหมายได้อย่างลุ่มลึก อีกทั้งพิถีพิถันในการให้ข้อมูลคำศัพท์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมล้านนา ไม่ให้เหนือจนเข้าใจยากแต่ยังคงความเป็นถิ่นเหนือเฉพาะ การแปลและจัดหมวดหมู่คำศัพท์ช่วยให้การเรียนรู้ภาษาถิ่นเหนือเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ไม่ยาก ส่งผลต่อผู้อ่านวรรณกรรมโดยตรงให้ได้สาระความรู้และเกิดอารมณ์สุนทรีย์

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ รุจิกาญจนรัตน์ และ กนก พานทอง. (2563). ความเชื่อและความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้านการรักษาโรคของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 40(3), 1 - 11.
- จรรย์ สุนทรสิงห์. (2564). *พจนานุกรมภาษาล้านนา-ไทย, ไทย-ล้านนา*. จาก <https://moradoklanna.com/dict/>
- ธนธร นวลสมบัติ และ ปพิชญา พรหมกันธา. (2568). กีบาค: มวลอำนาจแห่งจารีตที่ปิดกั้นความฝัน. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน*, 2(2), 74 - 93.
- นพวรรณ พันธุมธา, รุ่งอรุณ ที่มขุนทดเถียร, ตาวเชิงหวา และ หุเหย์ฝาง. (2540). การศึกษาวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือ. *รายงานการวิจัย*. ฝ่ายวิจัย สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประเสริฐศักดิ์ ปัตมะริด. (2567). *ก๊าด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). คมบาง.
- พิเชฐ แสงทอง. (2567). บทวิจารณ์หนังสือ “ก๊าด” นิยายซีไรต์ 2567 แม่หญิงทอผ้าจารึกประวัติอารมณ
และความรู้สึก. *วารสารมนุษยศาสตร์กับสังคม*, 10(2), 237 - 244.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- ชเนตตี พุ่มพฤษ. (2564). ทศนคติและพฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มผ่านสื่อสังคมออนไลน์
ของประชาชนในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 8(3), 93 - 101.
- ศิริรัตน์ กลยะณี และ พระมหาขวัญชัย กิตติปาโล. (2558). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพูด. *วารสาร มจร
มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 17 - 30.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2553). *สัตว์*. จาก https://www.orst.go.th/iwfm_search.asp
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). *คู่มือโครงการบ้านสะอาด อนามัยดี ชีวีสมบุรณ์*. กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2560). “รูปปรมัตถ์” กับ “ร่างกาย” ในพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารภาษา ศาสนา
และวัฒนธรรม*, 6(1), 98 - 117.
- อัจฉราภรณ์ จันทร์สว่าง และรัชตพล ชัยเกียรติธร. (2566). การเปรียบเทียบคำประสมในภาษาไทย
ถิ่นเหนือกับภาษาลาว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรม
ราชูปถัมภ์*, 18(1), 79 - 88.

วัดพัฒนากับมิติใหม่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา: การมีส่วนร่วมของพระเกจิอาจารย์ใน
การเสริมสร้างคุณค่าทางจิตวิญญาณและเศรษฐกิจชุมชน กรณีวัดป่าอาเจียง
ตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์

TEMPLE DEVELOPMENT AND A NEW DIMENSION OF RELIGIOUS TOURISM:
THE PARTICIPATION OF REVERED MONKS IN ENHANCING SPIRITUAL
VALUES AND COMMUNITY ECONOMY - A CASE STUDY OF
WAT PA ACHIANG, KRAPHO SUBDISTRICT,
THATUM DISTRICT, SURIN PROVINCE

ยโสธรา ศิริภาพระภากร¹, จำนงค์ จันทร์เขียว² และ สุริยา คลังฤทธิ์^{3*}
Yasothara Siriphaprapagon¹, Jamnong Junkhiew² and Suriya Klangrit^{3*}

(Received: March 17, 2025; Revised: April 23, 2025; Accepted: April 28, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวัดป่าอาเจียง ตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ ในฐานะศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของพระเกจิอาจารย์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ และผลักดันกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผสานกับการสังเกตภาคสนามและการวิเคราะห์เอกสาร เพื่ออธิบายกลไกการมีส่วนร่วมของวัดกับชุมชนในด้านต่าง ๆ

ผลการศึกษาพบว่า

วัดป่าอาเจียงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้อย่างยั่งยืน ด้วยการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความเชื่อเรื่องช้าง ศาลปะกำช้าง การจัดงานบุญประเพณี และผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น เข้ากับแนวทางพุทธศาสนา โดยมีพระเกจิอาจารย์เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงจิตวิญญาณและเศรษฐกิจชุมชน บทบาทนี้ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการจ้างงาน การจำหน่ายสินค้า OTOP และการยกระดับอัตลักษณ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนวัดพัฒนาในฐานะแหล่ง

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² Curriculum Lecturer, Bachelor of Education Program in Thai Dramatic Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University

³ นักวิชาการอิสระ

³ Independent Scholar

* Corresponding author. E-mail: missuniverse5000@yahoo.com

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัดกับภาคประชาชน และการใช้วัดเป็นเวทีการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: วัดพัฒนา, พระเกจิอาจารย์, ศาสนากับเศรษฐกิจ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ชุมชนไทยกูย

Abstract

This study aimed to analyze the role of Wat Pa Achiang, located in Krapho Subdistrict, Thatum District, Surin Province, as a religious and cultural center with strong potential to develop into a spiritual tourism destination. Particular emphasis is placed on the involvement of revered monks (Phra Kaeji Achan) as spiritual and cultural leaders who significantly contribute to both spiritual value enhancement and community-based economic development. A qualitative research methodology was employed, using in-depth interviews, field observations, and document analysis to explain the mechanisms of collaboration between the temple and the local community.

The findings reveal that;

Wat Pa Achiang has successfully integrated local cultural capital such as beliefs related to elephants, sacred elephant rituals, annual merit-making traditions, and local handcrafted products with Buddhist principles. This integration is facilitated by the central role of the monks in linking spiritual beliefs with community economic activities. The temple's initiatives have stimulated employment, supported the sale of OTOP products, and enhanced the community's identity in a systematic and sustainable manner. Policy recommendations derived from this study include promoting temples as cultural tourism hubs, encouraging collaboration between temples and local citizens, and utilizing temples as platforms for cultural education. Such strategies are expected to contribute meaningfully to long-term, sustainable local development.

Keywords: Temple Development, Phra Kaeji Achan, Religion and Economy, Cultural Tourism, Thai - Kuy

บทนำ

ในบริบทของสังคมไทย วัดมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนพิธีหรือแหล่งศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นศูนย์กลางสำคัญของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการหล่อหลอมจิตใจของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท วัดยังคงมีบทบาทในการเสริมสร้างพลังศรัทธา ถวายทอดค่านิยมแห่งความดีงาม และเป็นพื้นที่แห่งการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตาม ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม บทบาทของวัดจำเป็นต้องได้รับการปรับตัวให้สอดคล้องกับมิติใหม่ของการพัฒนา โดยเฉพาะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่สามารถหลอมรวมจิตวิญญาณแห่งศรัทธาเข้า

กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างกลมกลืน (มยุรี ชาญเศรษฐกุล, 2564) “การท่องเที่ยวเชิงศาสนา” (Religious Tourism) นับเป็นแนวโน้มสำคัญในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งนักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่ได้มุ่งแสวงหาความบันเทิงหรือการพักผ่อนเพียงอย่างเดียว หากยังแสวงหาประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ การเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น (Timothy & Olsen, 2006) วัดจึงกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่มีศักยภาพสูงในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และสามารถเป็นกลไกหนึ่งในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน หากได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยึดโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่แท้จริง (Smith, 2003; ยุทธนา ศรีสวัสดิ์, 2565) นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัดสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้อย่างมีคุณภาพ คือ บทบาทของพระเกจิอาจารย์ ผู้เป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในวงกว้าง ทั้งในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้เผยแผ่ธรรมะ และผู้ทำหน้าที่เชื่อมโยงวัดเข้ากับประชาชนในมิติต่าง ๆ (ธนวัฒน์ จันทรแก้ว, 2562) พระเกจิอาจารย์ไม่เพียงมีบทบาทในการดำรงไว้ซึ่งจารีตพิธีกรรม แต่ยังมีบทบาทในฐานะผู้ริเริ่มกิจกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมวัฒนธรรม และร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนชุมชนอย่างเป็นระบบ (Heelas & Woodhead, 2005)

วัดป่าอ้าเจียง ตำบลกระโพ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุรินทร์ เป็นหนึ่งในวัดที่สะท้อนถึงพลังศรัทธาและการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีพระเกจิอาจารย์ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนทำหน้าที่นำพาวัดให้กลายเป็นทั้งศูนย์กลางทางศาสนา สถานที่พึ่งพิงทางจิตใจ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวา (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2566) วัดแห่งนี้ตั้งอยู่ในชุมชนของชาวไทยภูเขาหรือไทยส่วย ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างอย่างลึกซึ้งและยาวนานที่สุดของจังหวัดสุรินทร์ (ประทีป เพ็งตะโก, 2560) ภายในวัดป่าอ้าเจียงจึงมีบริบทพื้นที่ที่โดดเด่นและแสดงออกถึงความผูกพันกับ “ช้าง” อย่างหลากหลาย ทั้งในเชิงจิตวิญญาณและวัตถุสถาน

บริเวณวัดมี สุสานช้าง ซึ่งเป็นพื้นที่เก็บรักษากระดูกช้างที่ล้มตาย พร้อมทั้งมีการจัดแสดงกระดูกช้างอย่างเป็นระบบในรูปแบบของ พิพิธภัณฑ์ช้าง นอกจากนี้ยังมี พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นจากงาช้าง อันแสดงถึงการบูรณาการวัตถุแห่งความเคารพบูชากับสัญลักษณ์ของช้างในวัฒนธรรมไทยภูเขา อีกทั้งยังมี ศาลปะกาช้าง ซึ่งใช้ในการประกอบพิธีกรรมขอขมาวิญญูณช้างและผูกจิตเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ (อุทัย สีนุเศรษฐ์, 2559) ลักษณะเฉพาะเหล่านี้ทำให้วัดป่าอ้าเจียงกลายเป็นตัวอย่างสำคัญของ “วัดพัฒนา” ที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งในแง่ของศรัทธา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยมีพระเกจิอาจารย์เป็นผู้นำการขับเคลื่อนวัดและชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่ไม่เพียงให้ความสนใจแก่ผู้มาเยือน แต่ยังสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและปลูกพลังศรัทธาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลับมาเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต

การศึกษารั้วนี้ จึงมุ่งหวังที่จะเสนอแง่มุมใหม่ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาผ่านกรณีศึกษาวัดป่าอ้าเจียง โดยมุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบแห่งความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของพระเกจิอาจารย์ และความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างวัด ชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาวัดอื่น ๆ ในบริบทของสังคมไทยต่อไป

ภาพที่ 1 หน้าวัดป่าอาเจียง

ภาพที่ 2 ป้ายสุสานช้าง

ภาพที่ 3 สุสานช้าง

ภาพที่ 4 พิพิธภัณฑช้าง

ความเชื่อมโยงของวัดพัฒนากับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การพัฒนาวัดมิได้จำกัดเพียงการก่อสร้างถาวรวัตถุหรืออาคารศาสนสถานให้มั่นคงเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการส่งเสริมบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางแห่งจิตวิญญาณ ศูนย์วัฒนธรรม และ แหล่งเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านบทบาทของวัดจากสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่มีนัยทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับพื้นที่ (Smith, 2003; สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2561) ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา วัดกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสทั้งด้านศรัทธา ความสงบภายใน และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัดพัฒนาโดยเฉพาะที่มีพระเกจิอาจารย์เป็นที่เคารพนับถือ จึงกลายเป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดผู้แสวงบุญและนักท่องเที่ยว (ธนวัฒน์ จันทรแก้ว, 2562) โดยบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณ และผู้ริเริ่มพัฒนาชุมชนยังช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองในชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น งานบุญ งานปฏิบัติธรรม และโครงการท่องเที่ยวตามรอยธรรมะ

วัดป่าอาเจียง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นตัวอย่างสำคัญของวัดพัฒนาที่ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเข้ากับอัตลักษณ์ชุมชน โดยพื้นที่แห่งนี้เป็นถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย กูยอาเจียง ซึ่งมีวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงช้างมาอย่างยาวนาน ภายในวัดมีการจัดแสดงพิพิธภัณฑช้าง

สุสานช้าง กระดุกช้างจริง ศาลปะกำช้าง และพระพุทธรูปปางช้าง ซึ่งสื่อถึงการผสมผสานระหว่างพุทธศิลป์ ความเชื่อดั้งเดิม และอัตลักษณ์ของชุมชนไว้อย่างแนบแน่น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2566; อุทัย สันธูเศรษฐ์, 2559) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาวัดจึงไม่เพียงเป็นการสืบทอดศรัทธาและธรรมะ แต่ยังเป็น ยุทธศาสตร์หนึ่งในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยว โดยที่ชาวบ้านมีบทบาทร่วมในฐานะเจ้า บ้าน ผู้ดูแลวัด และผู้สื่อความหมายวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของวัดพัฒนากับ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน (Timothy & Olsen, 2006; ยุทธนา ศรีสวัสดิ์, 2565)

ภาพที่ 5 โรงผ้าไหม

ภาพที่ 6 ศาลาเอราวัณ

บทบาทของพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทย

พระเกจิอาจารย์นอกจากจะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคมไทยแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำ ทางวัฒนธรรม ผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญา และผู้พัฒนาชุมชนอย่างมีพลวัต กรณีศึกษาของ พระครูสมุห์ คำหาญ ปญญารโ เจ้าอาวาสวัดป่าอาเจียง ถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของพระสงฆ์ที่มีบทบาทครอบคลุมทั้งมิติศาสนา วัฒนธรรม และสังคมอย่างกลมกลืน โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยภูเขาอาเจียง ซึ่งมีวิถีชีวิตผูกพัน กับ "ช้าง" มาอย่างยาวนาน (บ้านเมือง, 2568)

พระครูสมุห์ คำหาญ ปญญารโ หรือ หลวงพ่อคำหาญ ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของช้างในฐานะ สัญลักษณ์ของชุมชนไทยภูเขา และได้ริเริ่มโครงการสำคัญหลายประการที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่

1. การสร้างสุสานช้างและการจัดแสดงกระดุกช้าง วัดป่าอาเจียงเป็นสถานที่แรก ๆ ที่จัดทำ สุสานช้างอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกียรติแก่ช้างที่ล่วงลับ ถือเป็นพิธีกรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อดั้งเดิมกับพุทธ ศาสนา และยังเปิดให้ประชาชนเข้าชม เป็นการสื่อสารเรื่องราวของช้างในมิติที่ลึกซึ้งทั้งเชิงวัฒนธรรมและ ศรัทธา
2. การสร้างศาลปะกำช้าง ศาลปะกำช้างภายในวัดมีใช้เพียงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ ของชาวกูย หากแต่ได้รับการยกระดับเป็นพื้นที่แห่งความเคารพและการเรียนรู้เรื่องพิธีกรรมเกี่ยวกับการ เลี้ยงช้าง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวอาเจียง

3. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ช้างและการสร้างพระพุทธรูปจากงาช้างการสร้างพระพุทธรูปที่ทำจากงาช้างจริงนอกจากจะสะท้อนความเคารพบูชาต่อช้างแล้ว ยังเป็นการสื่อสารถึงความผูกพันระหว่างสัตว์มีชีวิตกับศาสนา ผ่านศิลปะที่มีความงดงามและศักดิ์สิทธิ์

4. การส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องช้างสุรินทร์ พระครูสมุห์ คำหาญ ปญฺญารโธ ได้พัฒนาพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับช้างและวัฒนธรรมของชาวกูย ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ความเชื่อ พิธีกรรม และวิถีชีวิต จนวัดป่าอ้าเจียงกลายเป็นสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดผู้แสวงบุญ นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวจากทั่วประเทศ

5. การพัฒนาชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ด้วยวิสัยทัศน์ของพระครูสมุห์ คำหาญ ปญฺญารโธ วัดมิได้ทำหน้าที่เฉพาะทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นเวทีให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทำนุบำรุงประเพณี และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เช่น การขายของที่ระลึก งานบุญประจำปี และกิจกรรมแสดงช้าง

ด้วยบทบาทอันโดดเด่นของพระครูสมุห์ คำหาญ ปญฺญารโธ วัดป่าอ้าเจียงจึงไม่เพียงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หากยังกลายเป็น สัญลักษณ์ของการหลอมรวมระหว่างศรัทธา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาที่มีความหมายต่อทั้งชุมชนและจังหวัดสุรินทร์ในภาพรวม

ภาพที่ 7 พระครูสมุห์ คำหาญ ปญฺญารโธ

ภาพที่ 8 โต๊ะหมู่บูชาภายในกุฏิเจ้าอาวาส

ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางมีจุดมุ่งหมายเพื่อ เสริมสร้างศรัทธา หรือแสวงหาประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ ผ่านการเข้าร่วมพิธีกรรม เยี่ยมชมสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือศึกษาความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีทั้งผู้แสวงบุญ (Pilgrims) และนักท่องเที่ยวทั่วไป (Tourists) ที่แสวงหาประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณร่วมกันในสถานที่เดียวกัน (Olsen, 2013; Timothy & Olsen, 2006)

1. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนามีแรงจูงใจได้จากหลายด้าน เช่น ความศรัทธา ความอยากรู้ และการแสวงหาความสงบทางใจ (Cohen, 1979) ในกรณีของวัดป่าอ้าเจียง จังหวัดสุรินทร์ ผู้มาเยือนจำนวนมากเดินทางมาด้วยความเคารพศรัทธาต่อ พระครูสมุห์ คำหาญ ปญฺญารโธ

พระเกจิผู้มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นแรงจูงใจหลักของผู้แสวงบุญ ขณะเดียวกัน ยังมีนักท่องเที่ยวทั่วไปที่สนใจวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาและมรดกเกี่ยวกับ "ช้าง" ที่วัดจัดแสดงไว้อย่างน่าสนใจ

2. ทฤษฎีมิติประสบการณ์ (Experience Dimension Theory)

Pine & Gilmore (1999) กล่าวถึง “ประสบการณ์” ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวยุคใหม่ โดยผู้เข้าร่วมจะมีทั้งมิติทางกายภาพ (Physical), อารมณ์ (Emotional), ปัญญา (Intellectual) และจิตวิญญาณ (Spiritual) ซึ่งวัดป่าอ้าเจียงตอบสนองได้ครบถ้วน เช่น

มิติ กายภาพ: เยี่ยมชมสุสานช้าง พิพิธภัณฑสถานช้าง และพระพุทธรูปที่ทำจากงาช้าง

มิติ อารมณ์: ความรู้สึกสงบ เคารพ และตื่นตันในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ปะกำช้าง

มิติ ปัญญา: การเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวกูย การเลี้ยงช้าง และความเชื่อดั้งเดิม

มิติ จิตวิญญาณ: การทำบุญ สวดมนต์ แสวงบุญ และฟังธรรมจากพระเกจิ

3. แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred Space Theory)

ตามแนวคิดของ Eliade (1957) และ Olsen (2013) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มีได้หมายถึงเพียงสถานที่กายภาพ หากแต่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของผู้คนในชุมชนและผู้มาเยือน ซึ่งวัดป่าอ้าเจียงกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วยองค์ประกอบทั้งทาง ศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ และความศรัทธา ที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การสร้างศาลปะกำช้าง ถือเป็นการยืนยันการมีอยู่ของความเชื่อท้องถิ่นในพื้นที่วัด ขณะที่องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและประติมากรรมที่เกี่ยวกับช้าง ก็สะท้อนถึงการทำให้ “ช้าง” กลายเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณที่มีสถานะสูงในสายตาของผู้แสวงบุญและชาวบ้าน

กรณีวัดป่าอ้าเจียง จังหวัดสุรินทร์ เป็นตัวอย่างชัดเจนของพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาในบริบทไทย ที่ผสมผสานความศักดิ์สิทธิ์เข้ากับมรดกวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ แนวคิดทางทฤษฎีต่าง ๆ เช่น แรงจูงใจ มิติประสบการณ์ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ช่วยให้เข้าใจกลไกที่ทำให้วัดป่าอ้าเจียงไม่เพียงเป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่เป็นพื้นที่แห่งความหมายและจิตวิญญาณที่สำคัญต่อทั้งชุมชนและผู้มาเยือน

ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ความเชื่อและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคอีสานใต้ของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงสายสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเฉพาะ “ช้าง” ซึ่งถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นทั้งเพื่อนร่วมชีวิตและผู้มีจิตวิญญาณประจำเผ่า แนวคิดเรื่องจิตวิญญาณกับพลังแห่งศรัทธาจึงแสดงออกอย่างชัดเจนในพิธีกรรมประจำปี ณ ศาลปะกำช้าง และ สุสานช้าง ซึ่งถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่รวบรวมความทรงจำ ความเคารพบูชา และพลังทางจิตวิญญาณไว้ด้วยกัน (พระมหาเจริญสุข คุณวีโร, 2557)

1. ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณของช้าง

ในความเชื่อของชาวไทยภูเขา ช้างไม่ใช่เพียงสัตว์เลี้ยง แต่เป็นสัตว์ที่มีจิตวิญญาณ มีขวัญ มีบารมี และมีอำนาจเร้นลับ หากช้างตาย จิตวิญญาณของช้างจะยังคงวนเวียนอยู่ในโลกมนุษย์ โดยเฉพาะในบริเวณที่เคยอยู่อาศัยหรือในที่ที่มีการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับช้าง จึงเกิดการจัดตั้ง “ศาลปะกำช้าง” และ “สุสานช้าง” เพื่อเป็นสถานที่เคารพบูชา ส่งจิตวิญญาณของช้างไปสู่สุคติ และแสดงความกตัญญูต่อผู้ร่วมสร้างคุณูปการกับชุมชน

2. พลังแห่งศรัทธาในพิธีกรรม

ทุก ๆ ปี ชาวบ้านจะรวมตัวกันประกอบพิธี “ทำบุญศาลปะกำช้าง” และ “บูชาสุสานช้าง” เพื่อแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณของช้างผู้ล่วงลับ โดยเชื่อว่าการทำบุญและบูชานี้จะส่งผลดีต่อชุมชน ช่วยส่งเสริมวาสนา ทำให้ชีวิตมีโชคลาภ และป้องกันภัยอันตรายจากภูตผีหรือคุณไสยที่อาจเข้ามารบกวนชีวิตประจำวัน พิธีกรรมมักประกอบด้วยการถวายเครื่อง เช่น เครื่องหอม ข้าวปลาอาหาร และการทำ “ปะกำ” ซึ่งเป็นเครื่องพั้นเชือกที่มีลวดลายและมนตร์คาถา เพื่อแสดงถึงสายใยระหว่างช้างกับคน ทั้งยังเชื่อว่าเป็นการเรียกขวัญช้าง เรียกโชคลาภ และปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากครอบครัวและชุมชน

3. สัญลักษณ์จากช้าง: พาหนะแห่งพลัง

ในสังคมไทยยุค ช้างเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของอำนาจ วาสนา ความมั่นคง และศักดิ์ศรี หลายครอบครัวนิยมเก็บงาช้าง ฝ่าปะกำ หรือส่วนต่าง ๆ ของช้างที่ตายแล้วมาไว้เป็น “เครื่องรางของขลัง” โดยเชื่อว่าจะนำโชคลาภมาให้ ปกป้องจากภัยอันตราย และช่วยเสริมบารมีให้ตนเองและครอบครัว ตัวอย่างเช่น

ปะกำ: เชือกศักดิ์สิทธิ์ที่มัดช้างไว้ ถือเป็นสื่อกลางระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณ

งาช้าง: เชื่อว่ามีพลังในการป้องกันคุณไสย เป็นสิริมงคล

รูปช้าง: นิยมแกะสลักหรือวาดไว้ตามบ้านเรือน เพื่อเชื่อเชิญโชคลาภและขับไล่สิ่งชั่วร้าย

4. ความหมายเชิงจิตวิญญาณและวัฒนธรรม

ศาลปะกำช้างและสุสานช้างไม่ใช่เพียงสถานที่ทางกายภาพ หากแต่เป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ที่เชื่อมโยงโลกของมนุษย์กับโลกวิญญาณ เป็นพื้นที่แห่งการรวมพลังศรัทธาของชุมชน และเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเคารพในชีวิต สัตว์ และธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ช่วยหล่อหลอมอัตลักษณ์ร่วมของชาวไทยยุคที่ยึดโยงอยู่กับช้างในฐานะ “จิตวิญญาณร่วมของชุมชน”

แนวคิดเรื่องจิตวิญญาณกับพลังแห่งศรัทธาในกรณีของศาลปะกำช้างและสุสานช้างของชาวไทยยุค จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของความเชื่อ หากแต่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างคนกับสัตว์ ความเคารพในพลังธรรมชาติ และการรักษามรดกทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นการแสดงออกถึงการใช้ศรัทธาและจิตวิญญาณเป็นพลังในการรักษาชุมชนให้มั่นคงและสงบสุข (พระมหาเจริญสุข คุณวีโร, 2557)

ภาพที่ 9 หัตถกรรมภายในวัดป่าอ้อเจียง

ภาพที่ 10 ช้างภายในวัดป่าอ้อเจียง

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น

วัดกุยอาเจียง มิใช่เพียงศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและศรัทธาของชุมชนชาวไทยกุยเท่านั้น หากยังเป็นต้นแบบของการใช้ทุนวัฒนธรรมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการของที่ระลึกจากวัสดุพื้นถิ่นและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับ “ช้าง” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชนไทยกุย

1. เศรษฐกิจชุมชนที่ตั้งอยู่บนรากฐานวัฒนธรรม

วัดกุยอาเจียงได้กลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับความเชื่อ ความศรัทธา และอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเคารพในธรรมชาติ เช่น

1.1 กระดาษจากมูลช้าง: เป็นผลิตภัณฑ์เชิงนิเวศที่ผสานแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยนำทรัพยากรที่ดูเหมือนไม่มีค่า มาผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ช้างในท้องถิ่น

1.2 รูปช้างจากวัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ ดินเผา ผ้าไหม หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งไม่เพียงแต่แสดงถึงความงามของช้างในสายตาชุมชน หากยังเป็นสัญลักษณ์แห่งพลังศักดิ์สิทธิ์และความโชคดี เป็นที่นิยมของผู้มาเยือน

1.3 ผ้าไหมของชุมชน: แสดงให้เห็นถึงทักษะ หัตถศิลป์ และรากฐานทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งได้นำลวดลายที่ได้แรงบันดาลใจจากช้างและพิธีกรรมพื้นถิ่น มาผสมผสานเข้ากับการทอผ้าให้มีเรื่องเล่าและมูลค่า

1.4 รูปเคารพ “ครูบาช้าง”: สะท้อนความเชื่อและสายสัมพันธ์ระหว่างชาวกุยกับช้าง โดยนำมาสร้างเป็นรูปบูชา ซึ่งกลายเป็นจุดขายที่ผสมผสานความศรัทธากับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างลงตัว

2. การสร้างเศรษฐกิจด้วยพลังของชุมชน

ศูนย์บริการของที่ระลึกที่ตั้งอยู่ภายในวัดกุยอาเจียงทำหน้าที่เป็นทั้งแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และเป็นเวทีให้กับคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต การจัดการ และการถ่ายทอดเรื่องราว โดยมีแนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

2.1 สร้างงาน สร้างรายได้: ส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุและกลุ่มแม่บ้าน

2.2 กระจายรายได้ภายในหมู่บ้าน: การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทำให้รายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

2.3 เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับเศรษฐกิจวัฒนธรรม: นักท่องเที่ยวและผู้แสวงบุญที่มาเยือนวัดจะได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรม และสามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กรณีของวัดกุยอาเจียงเป็นตัวอย่างของการใช้ “ทุนวัฒนธรรม” และ “ทุนชุมชน” ในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางพลังศรัทธา และมีช้างเป็นสัญลักษณ์สำคัญของภูมิปัญญา วิถีชีวิต และพลังทางจิตวิญญาณ

- 3.1 ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามรุ่น และการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชน
- 3.2 ใช้เศรษฐกิจชุมชนเป็นกลไกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม
- 3.3 วางรากฐานการพัฒนาที่ยึดโยงกับ “ความเป็นตัวตน” ของชุมชน

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในกรณีของวัดกุยอาเจียงจึงมิใช่เพียงการผลิตเพื่อขาย หากแต่เป็นการสร้างเศรษฐกิจที่มี “หัวใจของวัฒนธรรม” เป็นแกนกลาง เป็นการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้พลังของศรัทธา จิตวิญญาณ และภูมิปัญญา นำไปสู่การฟื้นฟูทั้งเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

4. ประวัติและการพัฒนาของวัดป่าอาเจียง

วัดป่าอาเจียง ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ตำบลกระโพ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุรินทร์ เดิมวัดป่าอาเจียงเป็นป่าช้าที่ใช้ฝังศพคนและศพช้าง ในปี พ.ศ. 2516 ผู้ใหญ่เทียม อินทร์สำราญ คุณครูแสวงบุญเหลือ ผู้ใหญ่ดา จงใจงาม คุณครูพุ่ม เทียงธรรม ได้นำพาชาวบ้านหนองบัวและบ้านตากกลางเปิดเส้นทางสายใหม่ใกล้ป่าช้า โดยเป็นทางกลืนก่อน ต่อมาปี พ.ศ. 2535 พระครูปลัดเถรานุวัตร (หลวงพ่อกาวนาพุทธโธ) ได้นำพาญาติธรรมสายบุญมาร่วมจัดงานอุปสมบทหมู่แห่ด้วยขบวนช้างที่ป่าช้าแห่งนี้ มีนาคสมัคพร้อมโครงการ 200 รูป และเข้าไปปักกลดในป่าช้าแห่งนี้เป็นเวลา 10 วัน ก่อนกลับคืนสู่วัดบ้านเกิดของตน (ปักหมุดเมืองไทย, 2563)

วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2563 นายอดิเทพ กมลเวชซ์ รองผู้ว่าราชการ ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ ได้ออกใบประกาศรับรองอนุญาตให้ก่อสร้างเป็นวัดป่าอาเจียง และในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ประกาศรับรองให้เป็นวัดป่าอาเจียงอย่างเป็นทางการ เหตุที่ให้ชื่อว่า “วัดป่าอาเจียง” เพราะ อาเจียง แปลว่า ช้าง กล่าวคือ สถานที่สร้างวัดแห่งนี้ช้างเป็นผู้ให้ ช้างเป็นเจ้าของวัด และยังหมายถึง สถานที่ล้อมรอบบริเวณ 3 เหลี่ยมอำเภอผู้คนรู้จักเพราะบุญบารมีของช้างอีกด้วย

สุสานช้าง ปัจจุบันมีโครงกระดูกช้างมาเก็บเข้าหลุมแล้ว 153 เชือก หากนับรวมกับศพที่ฝังไว้บริเวณสุสานจะมีศพช้างมากกว่า 160 เชือก

ศาลาเอราวัณ ศาลาเอราวัณ คือ ศาลาการเปรียญเหมือนวัดทั่ว ๆ ไป เพียงแต่สร้างเป็นรูปช้างเผ็ดจุ่มจิม แม่ - ลูก ยกพื้นสูงประมาณ 2.50 เมตร ตัวอาคารเป็นแม่ช้าง ลูกช้างทั้งสองขนานข้างในทำหมอบกราบ

ประวัติ พระครูสมุห์ คำหาญ ปณฺญาโร โดยสังเขป ดังนี้

ชื่อ พระครูสมุห์ คำหาญ ฉายา ปณฺญาโร สกฺขลฺลิม คำหาญ ศาลางาม ถือกำเนิด วันอังคารที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 ณ บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 11 บ้านศาลา ตำบลกระโพ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุรินทร์

4.1 บรรพชาอุปสมบท

วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2515 ได้อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดแจ้งสว่าง (บ้านตากกลาง) ตำบลกระโพ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุรินทร์ โดยพระครูสุวรรณปัญญาจารย์ เจ้าคณะตำบลกระโพ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระพา ฐานวโร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการสุข วิสุทโธ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เป็นระยะเวลา 9 ปี และได้ลาสิกขาบทออกมาเป็นเวลา 9 ปี อีกเช่นกัน วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 ได้อุปสมบทอีกครั้งเป็นครั้งที่ 2 ณ พัทธสีมาวัดแจ้งสว่าง (บ้านตากกลาง) โดยมีพระครูประภัสร์คณารักษ์ เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูมงคลรัตนาร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการสา ยโสโร เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เนื่องจากสุขภาพไม่เอื้ออำนวยในการอยู่ครองเรือน จึงกลับมาอุปสมบทอีกครั้ง

4.2 ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2508 จบการศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านศาลา

พ.ศ. 2515 สอบได้นักธรรมชั้นตรี สำนักศาสนศึกษาวัดแจ้งสว่าง (บ้านตากกลาง) จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2516 สอบได้นักธรรมชั้นโท สำนักศาสนศึกษาวัดแจ้งสว่าง (บ้านตากกลาง) จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2517 สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษาวัดแจ้งสว่าง (บ้านตากกลาง) จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2519 จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 จากโรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา วัดกลางสุรินทร์ (ปักหมุดเมืองไทย, 2563)

4.3 พัฒนาการอดีตสู่ปัจจุบัน

เมืองช้าง หรือ จังหวัดสุรินทร์ ที่คนทั่วไปรู้จักกันในนาม เมืองที่มีช้างเลี้ยงมากที่สุดในโลก นับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชนชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์ คือที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งในปัจจุบันเรียกกันติดปากว่า “หมู่บ้านช้าง” ซึ่งที่นี่ยังนอกจากจะเป็นหมู่บ้านที่มีการเลี้ยงช้างมากที่สุดในจังหวัดสุรินทร์แล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้อารยธรรมโบราณของชาติพันธุ์ชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์

พระครูสมุห์ คำหาญ ปญฺญารโ เจ้าอาวาสวัดป่าอานาเจียง ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งวัดป่าแห่งนี้ ขึ้นมาจากนิมิตของท่าน เมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้เปิดเผยเรื่องราวประวัติความเป็นมาของวัดป่าอานาเจียงแห่งนี้ว่า ความเดิมอาตมาได้ทำโครงการช้างคืนถิ่นมาก่อน แต่พอช้างคืนถิ่นมา ช้างต่างบ้านต่างเมืองก็มาอยู่ร่วมกัน จนแทบไม่มีที่อยู่ ก็เลยมาอยู่ใกล้ ๆ กับบริเวณนี้ซึ่งเดิมเป็นป่าช้าคนและช้าง ก็เลยกลัว ก็เลยคิดว่าเมื่อเราชวนเขามาแล้ว ก็เลยต้องมาอยู่ที่นี่เป็นเพื่อนเขา เขาจะได้มีพระอยู่ใกล้ ๆ จะได้อบอุ่น เพราะเขามาอยู่กันทั้งครอบครัว ซึ่งต่อมาก็ขออนุญาตสร้างเป็นวัด เดิมที่อยู่ข้างล่างซึ่งเป็นป่าช้ามาก่อนถึง 16 ปี จนมาถึงปี พ.ศ. 2550 จึงได้ขออนุญาตสร้างวัดตรงนี้ ก็มาอยู่ใกล้กับพวกช้างขึ้น ซึ่งก็จะมีวัดอยู่ตรงนี้ สอนสัตว์อยู่ตรงนี้ ศูนย์คชอยู่ตรงนี้ใกล้กัน ก่อนที่จะมาสร้างวัดก็ได้มีนิมิตมาก่อนว่า ช้างที่อาตมาเคยเลี้ยงเคยดูแลซึ่งอาตมาบวชก็เลย ขายไปไม่ได้ดูแล แต่ว่าก่อนเขาเสียชีวิต อาตมาก็ฝันมาเรื่อง ๆ ก็เลยนึกว่าทำไมหนอถึงได้ฝัน เห็นช้างอยู่เรื่อย ๆ และทุกครั้งที่ฝันเห็นเขาก็จะร้องให้อยากจะมาอยู่ใกล้ ๆ อยากร่วมอยู่ใกล้ ๆ อยากร่วมอยู่ด้วย เอาเขากลับมาคืนเถอะ ๆ พอเห็นนิมิตบ่อย ๆ ก็เลยไปถามเจ้าของ ถึงได้รู้ว่าช้างเกิด

อุบัติเหตุและเสียชีวิตไปแล้ว อาตมาเลยขอซื้อกระดูกมา เพื่อมาฝังไว้ แล้วก็จะหาเพื่อนข้างทั้งหมดที่ใครเขาศรัทธาบาปวิจิก ก็จะมาเก็บไว้ที่สุสานร่วมกัน จนกลายมาเป็นสุสานข้างในปัจจุบัน' ต่อมาก็ได้มีเจ้าของข้างที่ข้างเสียชีวิตแล้ว ได้นำเอากระดูกมาฝังไว้ที่นี่ โดยชาวบ้านที่นี่มีความเชื่อและผูกพันว่า เมื่อข้างของคนในหมู่บ้านนี้ไปเสียชีวิตอยู่ที่อื่น ก็จะต้องนำเอากระดูกกลับมาฝังไว้ที่นี่ แต่ก่อนจะนำเอากระดูกมาฝังจะต้องฝังร่างข้างเอาไว้อย่างน้อย 5 ปี เพื่อที่จะให้เนื้อหนังย่อยสลายไปก่อน จึงจะนำเอากระดูกกลับมาฝังไว้ที่นี่ได้ เพื่อที่จะได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ในทุก ๆ ปีในวันข้างไทย เสมือนสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวทั้งหมดนี้จึงเป็นที่มาของสุสานข้างแห่งนี้ (ปัทมุตตมเมืองไทย, 2563)

สำหรับสุสานข้างที่วัดป่าอากะเจียงแห่งนี้ นับเป็นความภูมิใจของชาวสุรินทร์อีกแห่งหนึ่งที่ยังคงมีการอนุรักษ์สิ่งของต่าง ๆ รวมถึงอารยธรรมโบราณของชาติพันธุ์ชาวกูยพื้นเมืองที่นับได้ว่าได้อย่างสมบูรณ์ นอกเหนือจากจะมีหมู่บ้านข้างที่เลื่องชื่อในระดับโลกแล้ว ที่นี่ยังเป็นอีกแห่งที่นับว่าเป็นหนึ่งเดียวของโลกเช่นกัน ที่นำมาเยี่ยมชมและศึกษาของจังหวัดสุรินทร์

มิติของการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในยุคปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในภาคเกษตรกรรมหรือการผลิตเท่านั้น หากแต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านการเชื่อมโยงกับศาสนา ประเพณี และการท่องเที่ยววัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวศาสนา

การพัฒนาวัดหรือศูนย์ศรัทธาทางศาสนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ถือเป็นกลยุทธ์ สำคัญในการยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีทุนทางวัฒนธรรมสูง เช่น วัดเก่าแก่ วัดที่มีพิธีกรรมเฉพาะ หรือศูนย์รวมของคติความเชื่อพื้นบ้าน ตัวอย่างเช่น วัดกุยอากะเจียง ซึ่งมีความโดดเด่นในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้างและความเชื่อของชาวกูย การเปิดพื้นที่ศาสนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนตัวของทุนทั้งในรูปแบบของรายได้จากนักท่องเที่ยว และทุนทางสังคม เช่น ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ตามแนวคิดของ Throsby (2001) การพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมและศาสนาในฐานะ “Cultural Capital” จะมีผลต่อการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ท้องถิ่นในระยะยาว

2. การจัดงานในชุมชน เช่น งานประเพณี/งานวัด

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานบุญ งานประเพณี และงานวัด ไม่เพียงแต่ทำให้ศาสนสถานยังคงบทบาทในสังคม หากยังสร้างโอกาสการจ้างงานชั่วคราวและอาชีพเสริมในชุมชน เช่น 1) งานจัดการพิธี (ช่างจัดดอกไม้ ตกแต่งสถานที่) 2) งานบริการ (พ่อค้าแม่ค้า อาหาร เสื้อผ้า วัดถ่มงค) 3) งานแสดงศิลปวัฒนธรรม (ฟ้อนรำ พิธีกร พิธีกรรมพื้นบ้าน) จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI, 2564) พบว่า การจัดงานประเพณีท้องถิ่นมีผลโดยตรงต่อการสร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชน โดยในพื้นที่จัดงานประเพณีใหญ่ปีละ 1 - 2 ครั้ง พบว่ามีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 - 25 ต่อปีในหมู่บ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม

3. การจำหน่ายสินค้า OTOP หรือของฝากในพื้นที่

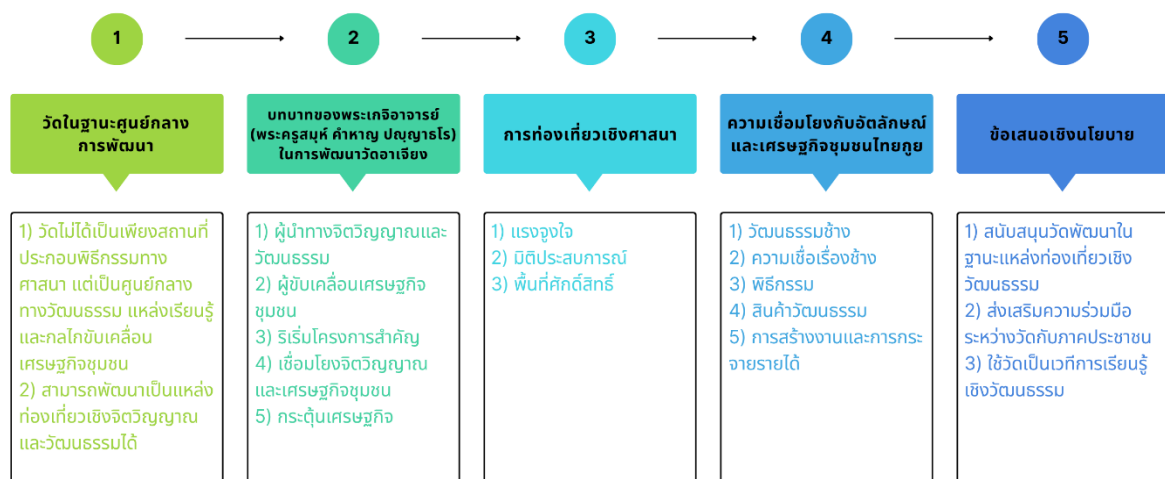
หนึ่งในกลไกสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยเฉพาะสินค้า OTOP (One Tambon One Product) ซึ่งเชื่อมโยงกับวัดหรือพื้นที่ที่แสวงบุญ เช่น 1) ผ้าไหมที่มีลวดลายเชิงพิธีกรรม 2) วัตถุมงคลหรือของบูชาที่ผลิตในท้องถิ่น 3) อาหารแปรรูปตามสูตรชาวบ้านที่ใช้ในงานบุญ ข้อมูลจากกรมการพัฒนาชุมชน (2565) ระบุว่า พื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและมีศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP จะมีปริมาณการขายเฉลี่ยสูงกว่าพื้นที่ทั่วไปถึง 2.3 เท่า อีกทั้งยังส่งผลดีต่อการรักษาอาชีพดั้งเดิม เช่น การทอผ้า การทำวัตถุมงคล และการแปรรูปอาหารพื้นถิ่น

การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในมิติที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี ไม่ได้เป็นเพียงทางเลือกเชิงเศรษฐกิจ แต่คือแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยวัดและพิธีกรรมกลายเป็น “ศูนย์กลางพลังสร้างเศรษฐกิจ” ผ่านการท่องเที่ยว การจ้างงาน และผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นกลไกการพัฒนาอัตลักษณ์และความเข้มแข็งในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้

จากการศึกษาทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยเน้นบทบาทสำคัญของพระเกจิอาจารย์ในการเชื่อมโยงคุณค่าทางจิตวิญญาณเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาของวัดป่าอาเจียง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (เช่น ความเชื่อเรื่องช้าง พิธีกรรม ประเพณี และผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น) เข้ากับหลักพุทธศาสนา

วัดพัฒนากับมิติใหม่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป

การศึกษาวัดป่าอ้าเจียง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ได้สะท้อนให้เห็นถึง บทบาทของวัดในมิติใหม่ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในฐานะศูนย์กลางแห่งศรัทธาทางศาสนาเท่านั้น หากแต่ได้ขยายขอบเขตไปสู่การเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณและเศรษฐกิจชุมชน ที่มีพลวัตและศักยภาพสูงในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการมีส่วนร่วมของ พระเกจิอาจารย์ ที่ได้รับความเคารพเลื่อมใสอย่างสูงจากประชาชน

พระเกจิอาจารย์มิได้เป็นแต่เป็นผู้นำจิตวิญญาณ แต่ยังเป็น “ผู้นำทางวัฒนธรรม” และ “ผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจศรัทธา” ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาภูมิทัศน์วัดให้เอื้อต่อการท่องเที่ยว การเผยแพร่หลักธรรมควบคู่ไปกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ของที่ระลึก และสินค้าท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ เช่น ผ้าไหม เครื่องรางจากช้าง หรือรูปเคารพครุฑช้าง ในมิติเศรษฐกิจ วัดป่าอ้าเจียงกลายเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นจุดขายของผลิตภัณฑ์ OTOP การสร้างงานในกิจกรรมงานบุญ งานประเพณี และการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงศรัทธาจากพื้นที่อื่น ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับฐานราก ในมิติของจิตวิญญาณ วัดป่าอ้าเจียงได้ทำหน้าที่ในการฟื้นฟูคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยภูเขา โดยการหลอมรวมความเชื่อท้องถิ่น เช่น ความศักดิ์สิทธิ์ของช้าง วิญญาณครุฑช้าง และพิธีกรรมปะกำช้าง เข้ากับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา จึงไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์ แต่ยังเป็นการสืบสานและปรับตัวของความเชื่อให้ดำรงอยู่ร่วมกับสังคมสมัยใหม่ กล่าวโดยสรุป กรณีศึกษาวัดป่าอ้าเจียงเป็นแบบอย่างสำคัญของ "วัดพัฒนา" ที่ผสมผสาน จิตวิญญาณ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เข้าด้วยกันอย่างสมดุล เป็นแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรม วิถีชุมชน และความศรัทธา ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมจากทั้งรัฐและประชาชน ย่อมสามารถต่อยอดเป็น โมเดลการพัฒนาท้องถิ่น ที่ทรงคุณค่าในระดับประเทศและนานาชาติได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). รายงานสถิติสินค้า OTOP ประจำปี 2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- ธนวัฒน์ จันทรแก้ว. (2562). บทบาทพระเกจิกับการพัฒนาทางจิตวิญญาณในชุมชนชนบท. วารสารพระพุทธศาสนาและการพัฒนา, 11(3), 112 - 125.
- บ้านเมือง. (2568). รวมหมอช้างครั้งยิ่งใหญ่ วัดป่าอ้าเจียง ทำพิธีเซ่นไหว้ศาลประจำช้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนเลี้ยงช้าง. จาก <https://www.banmuang.co.th/news/region/319786>
- ประทีป เพ็งตะโก. (2560). มรดกวัฒนธรรมชาวกูยกับการจัดการช้างในจังหวัดสุรินทร์. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ปึกหมุดเมืองไทย. (2563). วัดป่าอ้าเจียง. จาก <https://pukmudmuangthai.com/detail/9692>
- พระมหาเจริญสุข คุณวีโร. (2557). ศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มยุรี ชาญเศรษฐกุล. (2564). แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 15(2), 85 - 101.

- ยุทธนา ศรีสวัสดิ์. (2565). วัดกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: ศึกษาจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 10(1), 57 - 70.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2561). วัดกับการเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชุมชนไทย. *วารสารศาสนาและวัฒนธรรม*, 4(1), 23 - 35.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2566). *รายงานข้อมูลวัดป่าอาเจียงและชุมชนไทยภูเขาอาเจียง. กระทรวงวัฒนธรรม.*
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2564). *รายงานผลกระทบของกิจกรรมประเพณีต่อเศรษฐกิจฐานรากในชนบท.*
- อุทัย สันธุเศรษฐ์. (2559). ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับช้างของชาวกูยในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 35(2), 141 - 156.
- Cohen, E. (1979). A Phenomenology of Tourist Experiences. *Sociology*, 13(2), 179 - 201.
- Eliade, M. (1957). *The Sacred and the Profane: The Nature of Religion*. Harcourt.
- Heelas, P., & Woodhead, L. (2005). *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*. Blackwell Publishing.
- Olsen, D.H. (2013). A Scalar Comparison of Motivations and Expectations of Experience within the Religious Tourism Market. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*, 1(1), 41 - 61.
- Pine, B.J., & Gilmore, J.H. (1999). *The Experience Economy*. Harvard Business School Press.
- Smith, M.K. (2003). *Issues in Cultural Tourism Studies*. Routledge.
- Timothy, D.J., & Olsen, D.H. (2006). *Tourism, Religion and Spiritual Journeys*. Routledge.
- Throsby, D. (2001). *Economics and Culture*. Cambridge University Press.

JBEI

วารสาร
พุทธนวัตกรรมการศึกษา
Journal of Buddhist Educational Innovation

สำนักงานบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
ห้อง 412 อาคารพระพรหมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
เลขที่ 305 หมู่ที่ 8 บ้านโคกกระเพา ตำบลนอกเมือง
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

JBEI

วารสาร
พุทธนวัตกรรมการศึกษา
Journal of Buddhist Educational Innovation

<https://surinmcu.ac.th/>

jbei@mcu.ac.th

วารสารพุทธนวัตกรรมการศึกษา